

rAntGroen

België - Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - januari - februari - maart 2015 - jaargang 14 nr. 53

© Rudy Vansevenant

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

© Rudy Vansevenant

© Rudy Vansevenant

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter
en coörd. Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - 0477/33 23 30
hugo.waeterschoot@scarlet.be
Erlend Hansen, secretaris
03/457 46 99- erlend.hansen@skynet.be
Guido Callaerts, penningmeester, coörd.
ledenadministratie en behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03-callaertsguido@telenet.be
Rudi Leemans,
conservator Groen Neerland
03/828 43 16-rudolf.leemans@telenet.be
Tuur Wuyts, contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
03/449 99 11- 0474/55 25 75
arthurwuyts@telenet.be
Bob Gabriels, webmaster
bob.gabriels@telenet.be
Lucy de Nave, bestuurslid
03/237 99 52-lucy.denave@antwerpen.be
Ronny Deckers, bestuurslid
0485/55 45 31-ronald.deckers@telenet.be
Nicole Boussemaere, bestuurslid
013/30 85 47
nicole.boussemaere@gmail.com
Maggy Troffaes, bestuurslid
03/827 83 60-maggy.troffaes@skynet.be

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:
Guido Van Boeckel
03/455 01 27-redactie@zuidrand.be

Verslagen te zenden naar:
Tuur Wuyts
Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be:
Gilbert Van Ael
03/827 05 10-gilbert.van.ael@telenet.be
Veerle De Saedeleer,
vee_saddler@yahoo.co.uk

Verdeling: Guido Callaerts
contactgegevens: zie bestuursleden

Contact voor geleide wandelingen
in Fort 7:
Natuurwandelingen:
Tuur Wuyts
03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be
Monumentwandelingen:
Philippe Vanhove
03/825 02 43-philippevanhove@telenet.be

in Groen Neerland:
Rudi Leemans - 03/828 43 16
Groen.Neerland@zuidrand.be

Van 2014 naar 2015 opnieuw heel wat verwachtingen !

2014 werd aangekondigd als het jaar van de doorbraken Het is dus zeker tijd om even na te gaan wat hiervan is terecht gekomen? De principiële beslissing om Fort 7 over te dragen aan Natuurpunt is formeel genomen maar de administratieve malle-molen draait nog. Zo kregen we eind november bijvoorbeeld de monumentenwacht op bezoek om een nulstatus van de staat van het monument op te maken. Ook rond de overdracht van ons lokaal de Ijsvogel is het relatief stil gebleven de laatste maanden. Opnieuw is ook hier de principiële beslissing genomen maar is de overheid nog steeds de administratieve voorwaarden aan het bekijken. Belangrijk is wel dat deze principiële beslissing meer dan de overdracht van het lokaal alleen betreft. De Stad wil alle delen van het Fort die een beschermd statuut hebben en zij nog in handen heeft overdragen aan Natuurpunt. Daardoor zou ook een deel van de buitengordel onder beheer van ons natuurbeheer komen zodat we deze bufferzone beter kunnen inrichten en afstemmen t.o.v. het reservaatgedeelte.

Een belangrijk orgelpunt dit jaar was natuurlijk de Fortdag op 6 april waarbij we aandacht hadden voor de verweving van natuur en monument en hoe deze niet zonder elkaar kunnen. Ondertussen is er naast de hyperactieve natuurbeheerswerking op en rond het fort, ook een mooie monumentenwerkgroep gegroeid. Nu nog zorgen voor een goede interactie en kruisbestuiving en we maken de slogan "Fort 7 monumentale natuur op het monument", terdege waar.

Maar 2014 was ook een jaar van veel educatieve activiteiten waaronder een nieuwe natuurgidsenploeg die klaargestoomd werd, vele cursussen die werden ingericht (paddenstoelen, erfgoed, ...), een erg actieve natuurbeheersploeg op het Fort en Groen Neerland met meer dan 25 actieve medewerkers, een inventarisatiewerkgroep die een half jaar lang wekelijks de biodiversiteit in het afdelingsgebied in kaart bracht, een actieve beleidswerking te Edegem en Hove, een intensieve ledenwervingscampagne over de zomer, een groeiende samenwerking met het landschapspark Zuidrand (zie verder) en de provincie, wekelijkse natuurbelevings- en natuurstudie-excursies, een actieve Ardea-vogelwerkgroep en paddenoverzetacties in het voorjaar, een heropgefrist lokaal met 4x per jaar een nieuwe tentoonstelling en tot slot 4 prachtig geïllustreerde nummers van ons tijdschrift, een up-to date website en een actieve facebookpagina. Of anders gezegd... deze afdeling zit vol leven en bruist !!!

Hierbij zou ik even willen stilstaan bij de vele vrijwilligers die zich dag in dag uit hiervoor inzetten, dikwijls volledig op de achtergrond... het zijn er minstens 70, misschien wel bijna honderd. Ik stel dan ook voor dat we precies voor deze mensen op de LAV van februari even extra aandacht hebben. Ze verdienen het 100 x !

2015, maar wat kunnen we specifiek verwachten voor het komende jaar?

We verwachten zeker en vast dat de administratieve molens hun producten afleveren met de overdracht van het Fort en de omliggende terreinen van de stad. Op het Fort starten we met een maandelijks vaste natuur en monumentenwandeling om aan de vraag naar meer toegankelijkheid tegemoet te komen. Samen met Wilrijk werken we aan een opendeur rond het thema van de fortengordel en op Groen Neerland komt het beheer in een stroomversnelling terecht. Samen met de ons omliggende afdelingen werken we ook aan een Regionaal werkingsniveau om samen met de burens een afdoend antwoord en gelijkaardig samenwerkingsniveau te kunnen aanbieden t.o.v. de Stad Antwerpen en het Landschapspark Zuidrand. We hopen hierbij via deze niveaus meer aandacht en ondersteuning te krijgen voor gemeenteoverschrijdende dossiers rond ruimtelijke ordening en natuur.

En er staan wat ons betreft heel wat wensen op dit lijstje voor 2015. Inderdaad we verwachten dat het OCMW van Antwerpen heel wat gronden in onze regio gaat aanbieden aan de markt waaronder

Omslagfoto: Baardmannetje © Rudy Vansevenant
Foto's p.2: Smient (b) & Waterral (o) © Rudy Vansevenant

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB** van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

een cruciaal terrein te Wilrijk langsheen de Doornstraat dat de enige verbindingzone vormt tussen de restpopulatie van de Europees beschermde Kamsalamander langs het Geitenpad en het natuurreservaat Groen Neerland. Maar ook het prachtige Uilenbos te Hove (grenzende aan het domein van Moretus) en verder een groot deel van de Boshoeck waar de laatste restpopulatie boerenzwaluwen uit de Antwerpse zuidrand voorkomt op de laat-middeleeuwse Ganzenhoeve staan alle op het verkooplijstje. Samen met het Landschapspark willen we er dan ook voor gaan om deze openruimte veilig (en open) te stellen waar het kan. Als dat geen uitdaging is. Gezien de impact op de regio en het belang voor de afdeling zullen we hier op de LAV bijzondere aandacht aan besteden en onder andere een voorstel doen voor een gezamenlijk aankoopfonds samen met de buurafdelingen.

Maar er blijven natuurlijk ook nog heel wat vraagtekens m.b.t. 2015 ! Hoe het dossier van het Ferrarisbos gaat aflopen bijvoorbeeld ... We hopen er in ieder geval op dat 2015 een jaar wordt waarbij we door samenwerking een belangrijke stempel kunnen drukken op het behoud van de open ruimte met plaats voor groen en natuur in onze regio... want het is 5 voor 12 op dit vlak. Ik denk dat we het daar allen eens over zijn, niet ?

Mijn hartelijke dank en een toast op al onze medewerkers en een "reus" van een wens voor 2015 voor ons allen: een gevrijwaarde open ruimte !

Hugo Waeterschoot, voorzitter

LYNX HD

8x30
10x30

DE NIEUWE KITE LYNX HD
DOOR NATUURPUNT VERKOZEN TOT
DE BESTE VERREKIJKER VAN HET JAAR !
UITZONDERLIJKE LEDENKORTING!

Sights of Nature

Natuurpunt Optiekshop
Sights Of Nature
Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge
T 050 31 50 01
F 050 31 68 47
www.sightsofnature.be

In Brugge vindt u de enige speciaalzaak van de Benelux voor verrekijkers, telescopen en microscopen. Sights Of Nature is reeds 30 jaar een begrip in binnen- en buitenland.

U ontdekt er het volledige gamma van topmerken zoals Swarovski Optik, Kite Optics, ...

In de winkel staat men garant voor deskundig advies en de beste service.
In het eigen atelier kan u terecht voor alle herstellingen van hedendaagse maar ook uw oude optische instrumenten.

Sights Of Nature is officieel partner van Natuurpunt en ook gekend als de Natuurpunt-Optiekshop. Leden genieten er niet enkel korting...

Via elke aankoop schenken zij ook een grote bijdrage aan de werking van Natuurpunt!

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.
De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- kostendelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

- kindvriendelijke tocht

- inschrijven/aanmelden noodzakelijk

- in samenwerking met vogelwerkgroep Ardea

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Vrijdag 2 januari - 14.15 u. Nieuwjaarswandeling op Fort 7

Is er betere manier te bedenken dan het kersverse jaar in te zetten met een winterse wandeling op ons vertrouwde fort ?

Na het stappen gaan we ons opwarmen en iets warmes drinken in de IJsvogel. Een pittige Gageleer kan natuurlijk ook evenals een wijntje of een lekker fruitsapje.

Afspraak: om 14.15 u. aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin over huisnr. 75). Opgelet vanuit de Jules Moretuslei mag men de Legerstraat niet inrijden met de auto.

Einde van de wandeling omstreeks 16.15 u. Einduur van de drink: afhankelijk van de stemming.

De fortgidsen en het keuken- en bedieningspersoneel heten jullie welkom.

Mee te brengen: kleding en schoeisel aangepast aan het weer.

Leiding: Lucy de Nave - 03/237 99 52

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Zondag 4 januari - 8.30 u. Vogelexcursie Zeeland

2015 beginnen zonder de jenevertocht zou ondenkbaar zijn, deze traditie wensen wij in ere te houden!

We gaan op zoek naar wintergasten op de klassieke plaatsen op Tholen maar zoals steeds is het eigenlijke programma afhankelijk van de voorbereiding, het weer en van de informatie die rond die tijd beschikbaar is (waarnemingen.nl).

We verwachten uiteraard de klassieke ganzensoorten, zwanen, steltlopers maar ook roofvogels als Kiekendief, Slechtvalk en Ruigpootbuizerd behoren tot de kanshebbers. Vanzelfsprekend kijken we 's morgens langs de Oesterdam ook weer uit naar de Fratertjes en de Sneeuwgorzen, de wintergasten bij uitstek!

's Middags zorgen we voor een cafeetje waar we onze boterhammen kunnen opeten en ons opwarmen aan een tas soep.

Mis deze tocht niet, Rudy en Luc trakteren jullie zoals al de vorige jaren met een natje en een droogje en samen klinken we op het nieuwe jaar. We verwachten jullie talrijk en wij zorgen alvast voor een spetterend, knallend programma!!

Sneeuwgorz - © Rudy Vansevenant

Afspraak: om 8.30 u. op de Bist te Wilrijk.

Meebrengen: verrekijker, telescoop, lunchpakket, warme kledij, stevig schoeisel (laarzen bij regenweer) ...

Leiding: Rudy Vansevenant - 015/ 32 08 05 of 0475/49 03 68

Gids: Luc van Schoor - 0494/33 63 09

Zondag 11 januari - 13.00 u. Namiddagwandeling in de groene gordel rond Kallo

In Kallo is de haven nooit ver weg ... maar al tijdens eerdere vogeltochten konden we vaststellen dat in deze economische draaischijf veel aandacht gaat naar natuurcompensatie. Vandaag houden we het eens niet bij een korte stop aan de plas ten zuiden van Kallo, maar nemen we er ruim de tijd voor een rondwandeling.

Eerst verkennen we het Groot Rietveld, een rietland van formaat dat heel wat riet- en watervogels herbergt. Op de droge

opgespoten delen van het gebied maken we kans op een ontmoeting met de konikpaarden. Bij de 'Put van Fien' krijgen we even zicht op de Vlakte van Zwiendrecht, zandige terreinen met ondiepe poelen die later op het jaar een geschikt biotoop vormen voor diverse strandbroeders en voor de rugstreeppad. Langs 'Het Lange Eind' lopen we dan, met mooie doorkijkjes op de grootste plas van het Groot Rietveld, naar de gracht van het Fort Sint-Marie, waarvan een voorloper in de 16de eeuw deel

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 18 euro. Studenten betalen 15 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.

uitmaakte van een vlotbrug over de Schelde.

Het tweede gebied dat we uitgebreid bezoeken, het Rietveld Kallo, is pas enkele jaren geleden ontwikkeld door op vroegere akkers de teellaag af te graven. Voorlopig houden de hier vaak pleisterende ganzen het riet kort, zodat we vanop de dijk rondom de plas een prima uitzicht hebben op de vele eenden, zwanen, reigers, steltlopers, ... die hier in de winter rusten of foerageren. De wandeling over enkele vlonderpaden en langs een vogelkijkwand leidt ons helemaal rond dit pareltje van nieuwe natuur.

Hier en daar staan we zeker even stil om beginnende vogelaars wegwijs te maken in al dat moois. Een aanrader voor wie na de feestdagen in goed gezelschap een frisse neus wil halen en wat calorieën kwijt wil (totale wandelafstand ca. 7 km).

Afspraak: we vertrekken met eigen wagens (carpooling - kostendelend) vanop de Bist te Wilrijk om 13.00 u.; wie wil kan ook rechtstreeks naar het startpunt van de wandeling (kruispunt Kwarikweg / Gasthuisstraat) komen tegen 13.30 u., maar dan liefst vooraf een seintje; einde ter plaatse omstreeks 17.00 u.

Mee te brengen: verrekijker, ev. telescoop, aan het weer aangepaste kledij, stevig schoeisel (ev. laarzen na veel regen of sneeuw).

Gids en leiding: Rudy Van Cleuvenbergen

rudy.vancleuvenbergen@skynet.be

03/464 05 57 – enkel 's avonds.

WE 17/18 januari

Internationale Wildwatervogeltellingen (WVT)

Elke winter organiseert het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) zes watervogeltellingen in Vlaanderen: de midmaandelijke watervogeltellingen,

Hiermee wordt informatie verzameld over aantallen, verspreiding, numerieke trends en habitatkeuze van overwinterende watervogels in Vlaanderen. Het project draagt bij tot het internationaal monitoringproject "International Waterbird Census". Bij elke telling worden zoveel mogelijk gebieden bezocht die van belang zijn voor watervogels.

Het doel van deze tellingen is om een inzicht te verkrijgen in de aantallen, de trends en de verspreiding van watervogels die tijdens de winter of de trekperiode in onze wetlands verblijven. Ook in onze regio wordt de komende winter weer midmaandelijks geteld in de verschillende forten, in de Hobokense Polder, op de waterplas van Waterlink op 't Kiel en op de Kielse vest.

Dit levert niet meteen spectaculaire waarnemingen van zeldzame vogels op, maar het geeft toch inzichten in de gewijzigde situatie van vogelsoorten als Kuifeend, Wintertaling en Meerkoet. Ook het belang van waterrijke biotopen, zeker in onze verstedelijkte omgeving, wordt er door aangetoond.

Praktisch: elke natuurliefhebber is erg welkom om eens mee te gaan tellen met de 'vaste tellers' die dit al jaren doen. De tellingen gebeuren bij goede weercondities, wat de precieze planning op voorhand bemoeilijkt. Geïnteresseerden nemen daarom best zelf vooraf contact op met één van de vaste tellers, zie hieronder en op de Ardea-blog.

Op 14 maart 2015 kan je mee op de begeleide excursie waar we al deze gebieden bezoeken.

Zeker een aanrader! Zie verder in de agenda voor de nodige info.

Telgebieden in de ARDEA regio:

Fort VII, Fort VIII en Schoonselhof: *peggy.beers@telenet.be* - 0485/52 81 25

Luc Van Schoor

Forten V en VI: *marc.hofman3@telenet.be* -03/448 30 68 - 0494/56 01 07

Hobokense Polder: *andre.van.langenhove@telenet.be* - 0486/82 68 22

Waterlink Aquafin: *peter.bastiaensen@gmail.com* of Joris Van Reusel - 0486/83 62 34

Park Kielse Vest: *jan_de_bie@telenet.be* - 0479/97 67 03

Zaterdag 17 januari - 20.00 u.

Winteravond: beelden rond de Monumentale Natuur op Fort 7 en wat brengt de toekomst

Misschien een ietwat mysterieuze titel voor deze winteravond zo kort na nieuwjaar, maar Fort 7 is dan ook een bijzonder mooi natuurgebied zo midden in het hart van onze afdeling. Jaren werden er prachtige natuurbeelden geschoten, foto's van het landschap en het monument. Deze schoonheid en evenwicht tussen natuur en monument willen we vandaag aan jullie tonen via beelden gemaakt door eigen leden. Bovendien staat de overdracht van het Fort 7 van de overheid aan Natuurpunt geprogrammeerd.

Evident dus dat we deze schatkist aan biodiversiteit, als ook het monument, voor de toekomst willen veilig stellen. Met dit doel werd er een jaar lang gewerkt om een visie uit te werken over hoe we natuur en monument in dit prachtige gebied kunnen verzoenen... of beter gezegd "elkander laten versterken". Vanavond stellen we dit aan jullie voor in "woord en beeld". Het wordt dus een avond van mooie beelden en toelichting over de toekomst van Fort 7. We verwachten dan ook dat jullie in groten getale afkomen op deze prachtige avond die doorgaat in de projectruimte van het Districtshuis van Wilrijk (op de Bist in

Wilrijk) ... Zijn we immers niet allen een beetje verliefd op het Fort en er mee begaan ?

Plaats: districtshuis Wilrijk, Bist

Begeleiding: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

Tuur Wuyts - arthurwuyts@telenet.be

Pieter Abts - Pieter.abts@natuurpunt.be

Zondag 25 januari - 14.00 u.

Monumentenwandeling op Fort 7

We volgen vandaag het winterparcours. De bladeren zijn van de bomen waardoor we een onbelemmerd zicht hebben op dit (ex-)militair bolwerk. We besteden deze namiddag bovendien bijzonder aandacht aan een aantal specifieke bovengrondse militaire structuren die door de begroeiing tijdens het zomerseizoen moeilijk waar te nemen zijn. Wist je bijvoorbeeld dat er ook loopgraven waren op het Fort en je deze nog steeds kan waarnemen? Veel van deze structuren werden na de eerste wereldoorlog doorgevoerd om het Fort aan te passen aan de gewijzigde militaire behoeften.

Na de wandeling kan eventueel nog even nagekaart worden in het lokaal van Natuurpunt bij een glaasje.

Meebrengen: stevig schoeisel en een zaklamp.

Leiding: Philippe Vanhove

Gidsen: historische gidsenploeg

© Rudy Vansevenant

Zondag 1 februari - 7.45 u.

Bustocht naar Zeeland en Zuid-Holland

We gaan op zoek naar vogels in het noordelijk deel van Zeeland en zuidelijk deel van Zuid-Holland. Waar juist, dat zullen de voorbereidingen moeten uitwijzen. Brouwersdam, de verbinding tussen de 2 betrokken Nederlandse provincies, is de enige zekerheid. Een aantal van volgende klinkende namen kunnen aan bod komen: Den Bommel, Slikken van Flakkee, Polders van Goedereede, Prunjepolder, Zonnemeire, Caissons, enz.

Op de akkers en de weilanden speuren we naar Kleine en Wilde Zwaan, Kol-, Toendrariet-, Brand- en Rotgans en de Goudplevier. De fijnproevers hopen op de Roodhalsgans of een andere zeldzaamheid.

De waterkant levert zeker een aantal steltlopers op als daar

zijn Bonte en Paarse strandloper, Kanoet, Steenloper en Rosse grutto. We zullen proberen enkele grote witte gasten (Zilverreigers en Lepelaar) te lokaliseren. De Slechtvalken nemen toe, terwijl we hopen dat tegenovergestelde tendens bij de Ruigpootbuizerd en het Smelleken zal gebroken worden. Op het water verwachten we de klassieke eenden en op de Noordzee de Roodkeelduiker en nog enkele rariteiten, wie droomt er niet van een groepje Ijseenden of een Kuifduiker.

De aandachtige lezer heeft gezien dat we weer een Rudy als gids hebben, maar deze keer is het Van Cleuvenbergen, een vaste waarde in het klein pelotonnetje van onze gidsen. We bedanken Rudy Vansevenant voor de vele Zeeland- en Goeree-Overflak-

keetochten en hopen dat hij er zal bij zijn.

Rond de middag spreken we onze boterhammetjes aan in een warm cafeetje.

Schrijf tijdig in en zorg voor een extra jas of pullover.

Afspraak: om 7.45 u. stipt vertrekt de bus aan de Bist te Wilrijk, en we zijn terug ten laatste om 19.00 u. Wie mee wil stort voor 20 januari € 18/persoon, jongeren tot 12j. gaan gratis mee en studenten betalen € 15. Gezinnen betalen nooit meer dan € 50. Gelieve het bedrag over te schrijven op rekeningnummer 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand met vermelding van de namen van de deelnemers en een telefoonnummer (liefst gsm)

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, warme regenrijke kledij en schoeisel, picknick en enkele euro's voor soep en/of drank.

Zaterdag 7 februari - 19.00 u.

LAV & Kaas- en wijnavond

Zie pagina 14.

Zaterdag 14 februari - 9.30 u.

Wintervleermuistelling Fort 7

Een beetje later dan gebruikelijk maar zoals ieder jaar tellen we de overwinterende vleermuizen op Fort 7. Deze telling vormt een belangrijke basis voor het beschermingsstatuut van het Fort. Er wordt steeds op een gelijkaardige manier geteld, dit om de telgegevens over de jaren te kunnen vergelijken: zelfde periode, beperkte groep, zelfde aanpak van de telling. Verwacht geen grote getallen want de meeste vleermuizen overwinteren in bomen, gewoonlijk tellen we er een 30-tal gespreid over een 5-tal soorten.

Afspraak: wie mee wil tellen dit jaar verwachten we op zaterdag 24 februari om 9.30 u. aan het Fort (ingang lokaal IJsvogel, Legerstraat te Wilrijk).

Meebrengen: warme kleding en een goede zaklamp inclusief een stel reservebatterijen behoren tot de verplichte basisuit-

Zaterdag 21 februari - 14.00 u.

Winterwandeling op Fort 7

't Kan vriezen, 't kan dooien of 't kan gewoon een beetje koud zijn, want op een laag sneeuw zullen we maar niet rekenen zeker? We laten ons door het weer echter niet afschrikken!

We verkennen het winterse domein en maken een tocht langs de bosranden en het open gedeelte.

Zou de IJsvogel zich laten zien?

In ieder geval nadien kan met zich opwarmen in ons lokaal De IJsvogel en even bijpraten bij iets warmes.

Zaterdag 28 februari - 13.30 u.

Mossenwandeling in Fort 5

Mossen is een onderwerp dat niet zo dikwijls aan bod komt tijdens onze algemene activiteiten. Vandaag leert Lydia, een uitstekend mossenkenners, ons een heleboel over deze sporenplanten. Heb jij al gehoord van Sikkelerretje, Puntmos,

Gids: Rudy Van Cleuvenbergen - 03/464 05 57 (enkel 's avonds)
rudy.vancluvenbergen@skynet.be

Leiding: Walter Van Spaendonk
03/480 54 24 - 0479/98 57 77
walter.van.spaendonk@skynet.be

© Rudy Vansevenant

Steenloper © Rudy Vansevenant

rusting. De telling duurt gewoonlijk tot 15.00 u. zodat ook een picknick noodzakelijk is.

Voorinschrijving per mail (*hugo.waeterschoot@scarlet.be*) **of telefoon** (03/455 22 12) is noodzakelijk aangezien het aantal deelnemers strikt beperkt wordt.

Gids en Leiding: Hugo Waeterschoot en Wim van Deynze

Afspraak: om 14.00 u. aan de ingang - Legerstraat, 40 (schuin tegenover nr. 75).

Mee te brengen: aangepaste kleding en schoeisel.

Gids: de fortgidsen leiden u rond.

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11

Rimpelmos, Dikkopmos? Neen? Blijf dan niet in je luie stoel zitten, trek je warme jas en sjaal aan en kom kijken naar de wondere wereld van de mossen!

Afspraak: om 13.30 uur aan de kerk Heilige Familie aan het Kerkplein te Edegem (dit is een zijstraat van de Prins Boudewijnlaan). Einde is voorzien omstreeks 16.00 uur ter plaatse. Mee te brengen: eventueel veldgids, fototoestel, loepje.

Gids: Lydia Peeters

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52
(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zondag 8 maart - 9.15 u.

Bosreservaat Coolhem in Puurs

Het is alweer 6 jaar geleden dat we een bezoek brachten aan het niet toegankelijk deel van het Hof van Coolhem.

We hebben het geluk dat de boswachter van dit gebied ons zal gidsen. Bewandelde paadjes zijn er niet dus het wordt een 'wilde tocht' in ongerepte natuur met verrekijker, veldgidsen en loepje in aanslag.

Mis de kans niet om dit prachtige stukje natuur te bezoeken!

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 9.15 uur (kostendelend vervoer). Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan. In dit geval afspraak om 10.00 uur aan de ingang van het gebied. Einde ter plaatse omstreeks 12.00 uur.

Mee te brengen: verrekijker, fototoestel, eventueel veldgidsen, loepje, laarzen.

Gids: Johan Foque

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52
(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zaterdag 14 maart - vanaf 8.00 u.

Fietstocht Waterwildtellingen in de ARDEA regio

Op vraag van enkele natuurpuntleden kan je vandaag kennismaken met de plaatsen waar elke winter zes midmaandelijke waterwildtellingen in beide Natuurpuntafdelingen doorgaan. Dit kan via een begeleide fietstocht vanuit Hoboken en Wilrijk Aansluiting mogelijk op de verschillende telplaatsen.

Per plaats is een wandeling van max. één uur voorzien waarbij de verantwoordelijke teller (of zo nodig vervanger) je graag wat meer zal vertellen over wat er van watervogels overwintert. Elke vogel- en natuurliefhebber is erg welkom op deze speciale verkenningstocht naar de verschillende forten en natuur/parkgebieden in de eigen regio.

Voormiddag bezoek telplaatsen NP Hobokense polder:

Afspraak: de begeleide fietstocht vertrekt om 8.00 u. op de parking van sportcomplex Zorgvliedt- Krijgsbaan Hoboken.

Park Kielse vest, met Jan De Bie

Afspraak om 8.30 u. aan brug Mastvest, Eric Sassen–einde Jan Baptist Verlooystraat

Waterlink-Aquafin, met Peter Bastiaensen

Afspraak om 9.15 u. hoek Emiel Vloorsstraat/Kielsbroek, naast Esso station

Hobokense polder, met André Van Langenhove

Afspraak om 10.30 u. langs de Schroeilaan bij barreel station Hoboken

Fort VIII, Hoboken, met Luc Van Schoor

Afspraak om 11.45 u., parking sportcomplex Zorgvliedt-Krijgsbaan te Hoboken.

Middagpauze tussen 13-13.45 u. met eigen picknick (drank verkrijgbaar) mogelijk **in lokaal de IJsvogel, Fort VII**, Legerstraat 40 te Wilrijk.

Namiddag bezoek telplaatsen Natuurpunt Zuidrand Antwerpen

Fort VII, met Luc Van Schoor

Afspraak om 13.45 u. Fort VII, Legerstraat 40 te Wilrijk
Begeleide fietstocht met vertrek om 14.45 u., Fort VII te Wilrijk.

Fort VI, met Marc Hofman

Afspraak om 15 u. einde Universiteitsplein, Wilrijk, bij ingang Fort VI

Fort V, met Marc Hofman

Afspraak om 16.15 u.: parking Kerkplein, Edegem, bij ingang Fort V

Einde in Edegem rond 17.30 u.

Meebrengen: verrekijker, stevig schoeisel, regenvestje en zo nodig lunchpakket voor middagpauze in NP-lokaal IJsvogel in Fort VII.

Begeleiding: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Zondag 22 maart - 10.30 u. & 14.00 u. Waterdag!

Overall in Europa vraagt men dit weekend aandacht voor de biologische waterkwaliteit en wij doen daar vast aan mee! Het is nog vroeg op het voorjaar, het water nog koud maar het eerste leven ontluikt reeds. Naast amfibieën die ondertussen wakker geworden zijn en aan de voorplanting denken, beginnen ook andere waterdiertjes te ontwaken zoals libellenlarves, zoetwaterslakken, wantsen en andere waterdiertjes.

Vandaag bieden we de gelegenheid om op twee plaatsen in de afdeling de zoetwaterfauna van nabij te bekijken onder de kundige leiding van Jan Waeterschoot (hydrobioloog).

Afspraak: in de voormiddag kan je het waterleven in het Park van Hove bekijken (we komen samen om 10.30 u. aan het gemeentehuis van Hove) en in de namiddag bieden we een gelijkaardige excursie aan te Groen Neerland. Hiervoor komen we om 14.00 u. bijeen in de Kleine Doornstraat ter hoogte van het Natuurpuntschuurkje naast de brug over de vijvers, duidelijk te zien vanaf de knotwilgenrij aan de Kleine Doornstraat.

Ieder van deze excursies duurt ongeveer 1,5 u. Je kan er ééntje of alle twee meedoen zodat je mooi kan vergelijken. Je picknick kan je samen met ons nuttigen op Groen Neerland.

Meebrengen: laarzen zijn zeker voor de namiddag ten stelligste aangeraden. Breng zeker een potje mee en je fototoestel want vast de moeite waard. Beide excursies zijn erg kindvriendelijk.

Leiding en gidsen: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12
hugo.waeterschoot@scarlet.be
Jan Waeterschoot

Zondag 29 maart - 9.30 u. Voorjaarswandeling in het Uilenbos te Hove

Rond deze periode staat de voorjaarsflora op zijn hoogtepunt tenminste als de wintergoden niet abnormaal hard uithalen dit jaar! Door zijn oud bosbiotoop en afwisseling aan natte en droge biotopen, kent het Uilenbos zijn gelijke niet in onze omgeving. Grote oppervlakten Bosanemonen, Speenkruid, Klaverzuring en zeker en vast ook Sleutelbloem, Aronskelk, Muskuskruid en vele anderen sieren rond deze periode het bos. Maar verschillende spechtensoorten (Zwarte, Groene,

Grote bonte, ...) en hier en daar een roofvogel staan vandaag mogelijks op het appel. Vooral Boomklever laat zich in deze periode dikwijls (erg) luidruchtig horen. Bovendien spotten we op deze voorjaarsexcursie in het gebied ook regelmatig reeën of hazen die hier nog veelvuldig voorkomen. Het Uilenbos is normaliter individueel niet toegankelijk, een unieke kans dus vandaag om dit te bezoeken. Het bos staat op het verkooplijstje van het OCMW van Antwerpen en willen jullie dus vandaag er zeker en vast van overtuigen hoe belangrijk het is om het te behouden. Natuurpunt heeft het in ieder en geval al op de top van haar aankooplijstje staan om het ook voor de toekomst te bewaren.

Afspraak: bijeenkomst om 9.30 u. ter plaatse aan het waterzuiveringsstation van Hove langs de Lintse Steenweg halverwege Hove en Lint. Het einde is voorzien rond 12.30 u. zodat we een mooie 3 uur in het gebied kunnen rondwandelen.

Meebrengen: laarzen (zeer zeker in natte periodes), verrekijker en indien de gelukkige bezitter: loep, flora en vogelgids.

Leiding en gidsen: Gerda De Gheselle
Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12
hugo.waeterschoot@scarlet.be

Paasmaandag 6 april - 14.00 u.

Lentewandeling op Fort 7

De natuur ontwaakt nu uit zijn winterslaap en elke dag is er iets nieuws te zien, te bewonderen en te horen !

Kom genieten van dit jaarlijks evenement en geniet van de pit-tige voorjaarslucht op ons reservaat.

Afspraak: om 14.00 u. aan de ingang - Legerstraat, 40 (schuin tegenover nr. 75).

We eindigen rond 16. 15 u. Nadien kunt u nog verpozen in ons pop-up café.

Mee te brengen: aangepaste kleding en schoeisel.

Gids: de fortgidsen leiden u rond.

Leiding: Tuur Wuyts - 03/449 99 11

Zaterdag 11 april - 15.00 u.

Broedvogeltelling Blauwe reigers in het Schoonselhof

In het verwilderd bos van het Schoonselhof achter de kasteelvij-ver is al sinds de jaren '70 van vorige eeuw een reigerkolonie gevestigd. De reigers nestelen er vooral op de kruinen van grove dennen.

Bewoonde reigernesten zijn in april te herkennen aan de aanwezigheid van de volwassen vogels op het nest of verse uitwerpselen, eierschalen en braakballen onder de nest-bomen. Deze bomen worden vanaf vorig jaar gemerkt met een cijfer waardoor we gedurende volgende jaren de gegevens gerichter kunnen opvolgen. Met deze jaarlijkse telling wil ARDEA de evolutie van haar boegbeeld op de voet volgen.

Vorig jaar telden we 31 bezette nesten wat een toename was van 35 % in vergelijking met 2013.

Deze uitbreiding kwam er na een uitermate zachte winter waardoor de sterfte onder de reigers zeer beperkt bleef. Wat wordt het met de huidige winter, weer vorstvrij of komt er toch nog een koudeinval ?

Praktisch: wie wil deelnemen geeft vooraf een seintje met opgave van telefoonnummer aan Luc Van Schoor 0494/33 63 09 of email luc.vanschoor@scarlet.be.

Mee te brengen: een stevige lange broek (bramen) en wandelschoenen of laarzen zijn aangeraden.

Afspraak: om 15.00 u. aan de zijingang van het Schoonselhof, hoek Legerstraat/Koornbloemstraat te Wilrijk.

Bij slecht weer wordt de telling verplaatst naar een latere datum.

Leiding: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

luc.vanschoor@scarlet.be

Luc Van Schoor

Zondag 12 april - 8.45 u.

Voorjaarsflora in het bos van Zevenbergen Ranst

Nergens kunnen we zo dicht bij huis genieten van een uitbundige voorjaarsflora als in het bos van Zevenbergen te Ranst. We bezoeken dit boscomplex dat sedert 1952 eigendom is van de zusters van het convent van Bethlehem en waarvan zij een gedeelte (40 ha) via een erfpachtovereenkomst aan Natuurpunt gaven om de natuur zo goed mogelijk te beschermen.

Het bos bevindt zich op de overgang van de zandige Kempen en de leemrijke streek ten noorden van Lier. Daardoor varieert de samenstelling van de bodem van zuiver zandig tot haast puur leem. Hierdoor vinden de meest uiteenlopende planten hier een groeiplaats.

De droge voedselrijke delen bestaan uit een bos van Haagbeuk,

Zomereik en Linde. In her voorjaar zorgen Slanke sleutelbloem, Bosanemoon, Speenkruid en Gevlekte aronskelk voor een prachtig tafereel. Dergelijk bossen zijn in Vlaanderen zeer zeldzaam geworden! Bijzonder waardevol zijn ook de natte, lemige delen van het bos. Hier treffen we vooraleer de bladeren aan de bomen staan naast Slanke sleutelbloem, Bosanemoon ook Heelkruid, Gele dovenetel en Vogelmelk.

Op dit moment van het jaar kunnen we ook al genieten van heel wat vogelgeluiden want ook de vogels zijn blij dat de lange winter voorbij is.

Zondag 19 april - 13.10 u.

Wie zag ooit een trilveen?

Dit wordt een ontdekkingstocht van 3 verborgen natuurparels van de Zuiderkempen. Rijmenam kan op de kaart worden gevonden als deelgemeente van Bonheiden. Natuurgebieden verbinden beide dorpen; we ontdekken de Boeimeerbeek die in Rijmenam Zwart water en na Bonheiden Vrouwvliet wordt genoemd. De wandeling gaat door een duizenden jaren geleden afgesneden Demerarm, het beschermde natuurgebied Cassenbroek, dat zich vooral in Bonheiden situeert; van daar stappen we richting Rijmenam waar we, tussen villa's geprangd, een voor Vlaanderen zeldzaam trilveen ontdekken, om te eindigen in een eeuwenoud relictgebiedje, het Ven.

Afspraak: vertrek met eigen wagen op de Bist te Wilrijk om 8.45 u.

Het einde is voorzien omstreeks 12.00 u. ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, aangepaste kledij en stevige wandelschoenen

Gids: Rudy Vansevenant: 015/32 08 05 of 0475/49 03 68

Leiding: Luce Vos

Afspraak: we vertrekken om 13.10 uur aan de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer). Wie rechtstreeks naar daar wil gaan wordt om 14.00 uur verwacht aan de parking bij de kerk van Rijmenam. Einde van de wandeling is voorzien rond 16.30 uur ter plaatse.

Mee te brengen: laarzen (bij vochtig weer aan te raden), foto-toestel, loepje, verrekijker, veldgidsen.

Gidsen: Sonja Deneve en Jean-Marie Vanhove

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zaterdag 25 april - 9.30 u.

Vogels in Planckendael

Vandaag gidst Jean Niesz voor ons een unieke vogelwandeling doorheen de Zoo van Planckendael, waarbij hij de vogelprojecten en de wetenswaardigheden over de diverse soorten toelicht en antwoordt op al onze vragen.

Jean is verantwoordelijke voor de vogels van Planckendael en is o.a. bekend om zijn ooievaarsproject en van de TV-reeks over de Zoo van Planckendael.

De dieren van Planckendael spelen een belangrijke rol als ambassadeurs voor hun wilde soortgenoten die het vaak moeilijk hebben om te overleven. Net zoals de Antwerpse zusterdierentuinen beschouwt Planckendael de medewerking aan het behoud van bedreigde diersoorten als een heel belangrijke taak.

De Monniksgier, de grootste roofvogel van Europa, is één van die bedreigde soorten. Planckendael coördineert het Europees kweekprogramma ervan. Monniksgieren van verschillende dierentuinen zoeken er in de nieuwe grote datingvolière hun ideale partner uit. De laatste jaren werden van twee geslaagde broedgevallen 3 jonge vogels terug in de natuur geplaatst, in Zuid-Frankrijk en in Noord-Spanje.

Natuurlijk zijn er in Planckendael nog heel wat andere vogels te zien uit de verschillende continenten waaronder uilen, kraanvogels, Rode ibissen, pinguïns, flamingo's, pelikanen en ooievaars.

Die en nog veel meer dieren kan je vandaag bekijken in Planckendael.

Voor deze excursie is geen grondige vogelkennis vereist, wel een interesse in buitengewone weetjes

Dit bezoek is uitermate geschikt voor alle leeftijden. Breng dus gerust je kinderen of kleinkinderen mee.

Na de ca. twee uur durende rondleiding kan iedereen (met of zonder picnic) natuurlijk nog vrij rondlopen in het park dat sluit om 18.00 u.

De dagtickets worden gezamenlijk aangekocht. Omwille van groepskorting (- 3 euro p.p.) gaat dit bezoek alleen door met een minimum van 15 deelnemers (max. 25 dln.)

Praktisch: voor dit boeiende groepsbezoek gelden volgende gereduceerde prijzen voor de dagkaart en rondleiding:

- volwassenen: € 23,00

- studenten*, 60+ en kinderen van 3 t/m 17 jaar: € 16,50

Deelnemers melden zich eerst aan bij Luc Van Schoor, luc.van-schoor@scarlet.be of gsm 0494/33 63 09.

Je bent pas ingeschreven na storting van het passende bedrag op rek. BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense polder met vermelding van: Planckendael, aantal personen en leeftijdscategorie.

Afspraak: vertrek met kostendelend eigen vervoer om 9.30 u. op de parking ter hoogte van t Spant, Boomsesteenweg 335 Wilrijk. Je kan ook in Planckendael aansluiten mits een voorafgaand seintje aan Luc

Plaatselijke gids: Jean Niesz

Begeleiding: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

**mits voorleggen van studentenkaart*

Zondag 26 april - 8.00 u.

Busuitstap : Landschapstocht – en spectaculaire voorjaarsflora in de Lessevallei

Mogelijks één van de mooiste Ardenntochten in het voorjaar met zowel aandacht voor landschap als rijke variabiliteit aan plantengemeenschappen !!! De Lesse kerfde over de tijden heen haar lieflijke bedding door het zachte en smalle kalkmassief gelegen tussen het plateau van de Condroz en het Ardennenmassief. Deze bonte geologische mengeling laat duidelijke sporen na in de rijke fauna en flora van deze streek. Hierdoor is de voorjaarsflora uitgesproken in deze periode en vinden vele zeldzame planten hier hun stekje, zoals de Gele anemoon, de Naalddvaren en de Bolletjeskers. Wat vooral indruk maakt op deze tocht is de uitbundigheid van de flora die soms in grote getale (lees velden Judaspenning, Daslook, ...) gezamenlijk in bloei staat. Vandaag maken we een prachtige dagwandeling langs kronkelige en soms relatief steile paadjes langsheen de

rechteroever van de Lesse, waar we halverwege onze picknick verorberen in het veld langs het water. Vooral in het tweede deel van de wandeling krijgen we erg mooie en soms spectaculaire landschappelijke taferelen te zien en naar goede gewoonte ook de Grote gele kwikstaart en hopelijk tevens de Waterspreeuw. Deze wandelingen is vast één van de mooiste, die onze zuiderburen te bieden hebben in dit seizoen. Een aanrader dus !

Afspraak: we vertrekken met de bus te Wilrijk voor het districtshuis om 8.00 u. stipt naar de Lessevallei. De wandeling start aan het station te Houyet en eindigt 's namiddags na ongeveer 12 km aan het station van het dorpje Gedroncelles. De wandeling is gezien zijn afwisselend karakter en de nabijheid van de Lesse zeker geschikt voor kinderen, op voorwaarde dat ze de afstand kunnen stappen. We verwachten terug in Wilrijk te zijn omstreeks 19.00 u., (dit uur kan echter iets onderhevig zijn aan mogelijke files op de autostrade).

Meebrengen: goed schoeisel (best laarzen ingeval van regen), waterdichte regenkledij, picknick (incl. drank !), Kijker en eventueel veldgidsen.

Inschrijven kan door **voor 16 april** € 18 (volwassene) of € 15 (student > 12j.) op onze rekening (BE02-9799-7675-4740 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen) te storten met vermelding van de naam (namen) van de deelnemer(s). Kinderen t.e.m. 12j. gaan gratis mee en families betalen nooit meer dan € 55.

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

Waterspreeuw © Rudy Vansevenant

Schoenen met naam www.torfs.be

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 186). Als je de papieren draagt aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds. Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke

korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

*2015 een uitdaging voor de veiligstelling van de open ruimte in onze afdeling !
Als afdeling willen we hier een sleutelrol spelen.
Wil je hier meer over weten kom dan zeker naar onze*

Algemene Ledenvergadering en Kaas-en Wijnavond Zaterdag, 7 februari 2015, om 19.00 u. zaal VISIT, Heistraat 34a te Wilrijk

Bij het begin van het jaar nodigen we alle leden van onze afdeling (actieven en niet actieven, oude en nieuwe leden) met heel veel plezier uit voor onze jaarlijkse ledenavond (LAV). Vanavond kom je meer te weten over wat we het afgelopen jaar allemaal hebben gerealiseerd en wat onze plannen en activiteiten zijn voor 2015.

Voor 2015 staat er een enorme uitdaging op de agenda wegens de verwachte start van de (mogelijks massale) verkoop van terreinen van het OCMW van Antwerpen. De meeste hiervan zijn pareltjes wat open ruimte betreft en vele hebben ook een hoge natuurwaarde. Denk maar bijvoorbeeld aan gebieden langsheen het Geitenpad te Wilrijk, in de Edegemse beekvallei en het Uilenbos te Hove. We lichten jullie hierover in vanavond evenals onze samenwerking met het landschapspark Zuidrand op dit vlak (zie ook artikel in deze rAntGroen). Bovendien laten we je genieten van heerlijke beelden van onze afdelingsreservaten en activiteiten. We verwachten jullie dus massaal voor onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering waarbij we ook even je aandacht vragen voor het formele gedeelte, alvorens de benen te strekken onder de tafel voor een gezellige kaas-en wijnavond. Dit jaar nodigen we ook in bijzonder onze nieuwe leden uit waarvoor we voorafgaand aan de LAV een korte wandeling op het Fort voorzien. Alle nieuwe leden van dit jaar krijgen hierover een speciale brief.

Kom dus zeker af en voel en luister naar het kloppend hart van de vereniging, die onuitputtelijke energiebron van geïnteresseerde leden en vrijwilligers ! Zet dus zaterdag 7 februari onmiddellijk en met stip in je agenda. Deze avond is trouwens ook voor nieuwe leden een uitgelezen mogelijkheid om op een aangename manier kennis te maken met deze actieve afdeling.

Het programma voor de avond ziet er als volgt uit:

- een visueel overzichtje van de realisaties in het afgelopen jaar en de verwachtingen voor 2015 waarbij we tevens de begroting en het bestuur voorstellen;
- het project bescherming open ruimte voor onze afdeling en de samenwerking met het landschapspark;
- een korte voorstelling van het activiteitenprogramma van 2015;
- een uitgebreid kaas-en wijndiner*;
- het jaarlijkse overzicht van grappige momenten en prachtige natuurbeelden geschoten op de vele afdelingsactiviteiten (lachsieren hoef je absoluut niet in bedwang te houden !!);
- de fijne losse babbels waarbij je al de vragen die je maar zou hebben omtrent wensen en suggesties voor activiteiten naar voren kan brengen (en met wat Gageleer op het einde gaat dit gewoonlijk vlotter).

Dit alles kost slechts € 10/persoon (inclusief 2 glazen wijn of water) bij voorinschrijving voor 31 januari (graag een berichtje aan Guido Callaerts via tel. 03/828 11 03 of e-mail: callaertsguido@telenet.be), of € 12,5 ter plaatse zonder voorinschrijving, beide te betalen aan de kassa bij de ingang. Het wordt dus ongetwijfeld weer een fijne avond! Opgepast, zoals de titel aangeeft gaat dit evenement door in zaal VISIT, Heistraat 34a naast de Bist. We starten stipt om 19.00 u. om niet te laat aan tafel te kunnen gaan!

**Er kan in de mate van het mogelijke rekening worden gehouden met dieetvoorschriften of veganistische levenswijze indien melding bij de inschrijving.*

Oproep voor binnenbrengen van elektronisch beeldmateriaal !

Iedere jaar tonen we fijne beelden van het afgelopen jaar. Dat kunnen we echter enkel door jullie, de makers ervan! De presentatie op de algemene vergadering kan enkel een succes zijn dankzij jullie beelden van afdelingsactiviteiten. Vandaar onze (jaarlijkse) oproep voor elektronisch beeldmateriaal over onze activiteiten van 2014 ! Heb jij nog digitale foto's liggen of ken je gewoon een prettige anekdote omtrent het afgelopen werkjaar, bezorg het dan graag aan René Heylen (heylen.rene@gmail.com) of Hugo Waterschoot, Groenstraat 59, 2540 Hove (hugo.waterschoot@scarlet.be) liefst voor 25 januari op een USB stick. We zijn vooral op zoek naar foto's met sfeerbeelden en mensen en mooie natuurkiekjes van het afgelopen jaar; de kwaliteit doet er echt niet toe hoor! En als dank zorgen we voor een kleine attentie voor je contributie.

Net zoals een Berenpoot of een Kipknuts was de Uilensaté maar moeilijk te weerstaan. Het was niet bepaald een verleidelijke frituursnack waar iedereen naar keek maar het was wel een uiltje op een stokje. Gespiesd op een bamboe-staafje, zo stond ie daar te pronken tussen het hakhout en de grazende runderen in de wei. Het leek net echt, die fotoprint op ware grootte van de Steenuil, zo te midden van een levend decor. In de Graspolder en ook verder op de dijk hadden we zo'n 30 vogel-snacks

uitgesteld. Dat was natuurlijk omwille van het Ardea-Observer-Action-1 spel, dat we ter gelegenheid van de slothappening van de regionale Natuurpuntledenwervingscampagne op 28 september bij de Trektelpost hadden opgezet. Honderden mensen passerden en hielden even halt, heel vaak met enthousiaste kinderen. De uilensaté was slechts een detail in het landschap, maar toch had iedereen het gezien. Met een beetje hulp. Nou ja,... Met een vijftal ARDEA-medewerkers hebben we die dag letterlijk geen dooie mus levend zien vliegen want we hadden het veel te druk met het observatie-spel en kwamen handen en voeten te kort om mensen te begeleiden met het kijken met verrekijkers en telescopen. Vogels fascineren groot en klein, dat was wel even duidelijk. Hopelijk deed het prille leden goesting krijgen om af en toe ook eens naar een ARDEA-activiteit te komen.

Die hoop werd al meteen bevestigd, want 's anderenweeke stond er zo'n twintig man te tellen op de gelijkplekkige Trektelpost waar Luc Van Schoor het 9e teljaar inzette. Meteen een trektellers-dagrecord, en dat op Euro-birdwatchdag! Dat is eigenlijk, voor liefhebbers, vergelijkbaar met Europees voetbal: je ziet hetzelfde als in een gewone match maar het is wel internationaal georganiseerd. De trektelpost op de Hobokense Scheldedijk kende tijdens de periode van 4 oktober tot 2 november echt een 'vette editie'. Met heel wat dagrecords voor soorten als o.a. Koperwiek, Kramsvogel en Houtduif. Met een topdag op 19 oktober (o.a. 8589 vinken geteld op een totaal van 16.047 getelde trekvogels). Met heel veel mooie waarnemingen van uitschieters als Ortolaan (1 ex. op 7/10), Duinpieper, Grote pieper, Europese kanarie, Kruisbekken en veel Beflijsters. En met heel veel schoon volk, wat vaak ook nodig was. (Zie trektellen.org voor de details). In het Europees kader werd er ook twee maal op verplaatsing gespeeld: zeetrekellingen werden georganiseerd in Westkapelle (NL), per boot op de Noordzee (NL/B) en bij Cap Gris Nez (F). De Velduil die medeorganisator van die gelijknamige meerdaagse Wim Roelants op zowat een km afstand in de struiken ontwaarde, een zeer sterk staaltje van scherpe observatie, was wel geen zeevogel maar toch: enkel met een geoefend zeevogeltrekkeloog te ontdekken. Terwijl zo'n 18 Ardeaanse mensen daar in de oorlogsakkers bij Calais stonden van te kijken - en ook wel stonden van te genieten, stonden hier in Antwerpen nog eens zo'n acht mensen de trektelpost te bemannen. Van een simultaantelling en een vet tellersjaar gesproken! Ik zou ook nog kunnen uitweiden over de vet bijgewoonde ARDEA zomer- en herfstvergaderingen, de kennismaking met de

foto: Joachim Pintens

Blue Gate site, de excursie naar Wintam en de verrassingstocht... maar daar is meer verslaggeving van elders (website en blog). Terug naar de Uilensaté, want het was immers een bijzonder vet uilenjaar! Tenminste voor Kerkuilen en Steenuilen bracht de opeenvolging van eerst een zeer zachte winter en vervolgens een zachte lente een piek in het voedselaanbod voor deze soorten teweeg. Kerkuilen moeten zich dit jaar in Vlaanderen zowat in het walhalla hebben gewaand met een vette veldmuizenpopulatie (al dan niet gefrituurd), en brachten in sommige nesten wel 8 jongen groot. Dit en nog heel wat ander recent uilennieuws werd ons aangereikt door een panel van 3 uilendeskundigen die we, samen met ca. 15 andere ARDEA-enthousiastelingen in november wisten samen te brengen voor de start van het Regionaal Uilenonderzoek 2015. Prompt volgden kort daarop de eerste verkennende bosuil-observaties, door meerdere uilen-onderzoeksteams in de hele regio van ons werkingsgebied. Vanaf 4 februari (startmoment, om 19.30 uur in de Ijsvogel te Wilrijk) starten we de systematische monitoring van de andere uilensoorten (de data van de onderzoeksexcursies zijn dan te volgen via de blog). Met de start van dit project wil ARDEA te weten komen wat de stand is van de (nog) aanwezige uilen in onze sterk verstedelijkte omgeving. Waar kan zal vervolgens gerichte actie worden ondernomen om deze soorten beter te beschermen of nieuwe kansen te geven. Dat zal in nauw overleg met de regionale deskundigen van o.a. de Steenuil- en de Kerkuilenwerkgroep gebeuren. En misschien levert het wel verrassingen op. De ontdekking tijdens de voorbije zomer van enkele Steenuiltjes in onze regio sterkte alvast die hoop. Voor de duidelijkheid: het betrof wilde, levende Steenuiltjes en geen spelmateriaal of frituursnacks. Méér uilennieuws, en -kennis wordt u trouwens gul aangeboden tijdens de HOE?-HOE?-cursus uilen (februari-maart 2015 in Hoboken e.o.). Wees nu al wijs en draal niet te lang met inschrijven! In het kader van het uilenonderzoek roepen we bij deze iedereen op die kennis heeft van het voorkomen van uilen in onze regio, recent of minder recent, ARDEA hiervan te informeren. Indien nodig wordt de informatie confidentieel behandeld.

Met dit breed opgevat uilenonderzoek (en -cursus), dat mogelijk nog jaren kan doorlopen, vatten we met ARDEA een nieuw project aan dat perfect aansluit bij onze doelstellingen: lokaal, activerend werken rond vogels met het oog op natuurbescherming. Als jonge vogelwerkgroep zetten we daarmee na ca. 2 jaar verkenning en zelforganisatie weer een stapje verder in ons groeiproces. ARDEA is dan nog wel een juveniel in haar tweede winter, de opkomst en de ondersteuning van heel veel mensen doen haar snel aanvetten!

Terugblikkend op het succes van de lezingavond "Vogels in de Kunst" (20/12, Wilrijk), kunnen we volgend jaar misschien iets gelijkaardigs organiseren rond het thema "Vogels in de Frituur". Na de gevulde kalkoenen alweer een ornithologisch-culinaire verleiding om samen naar uit te kijken...

Beste wensen voor een vet vogeljaar!

Voor ARDEA, Joris Van Reusel
www.ardea.hobokensepolder.be

Het vogelverslag aug.-okt. 2014 kan je vinden op de ARDEA website:
<http://www.hobokensepolder.be/vwg-ardea/vogelwaarnemingen.html>

Paddentrek 2015

Amfibieën zijn dieren die zowel op land als in water leven. Kikkers, padden en salamanders verblijven maar een gedeelte van het jaar in water. In de voortplantingstijd is water levensnoodzakelijk. De rest van het jaar leiden deze dieren op het land een onopvallend bestaan, verstopt tussen gras en afgevallen bladeren, of, tijdens de winter onder de grond, beschermd tegen de koude.

Amfibieën verkiezen open poelen om zich voort te planten. Deze kleine waterpartijen warmen snel op in het voorjaar. Bij onze inheemse amfibieën loopt de biologische wekker af na de eerste buien met hogere temperaturen (vanaf 7 °C). Nog wat suf komen ze uit hun winterslaap en trekken instinctief naar hun voortplantingsplaatsen. Dit gebeurt meestal vanaf de maand februari tot einde maart. Op hun tocht naar de poelen vallen er elk jaar heel wat verkeersslachtoffers onder de amfibieën.

Vele enthousiaste vrijwilligers en natuurpunters komen in Edegem elk jaar mee helpen bij het opstellen van het paddenscherm en bij het overzetten van de dieren tijdens de dagelijkse ochtend-en avondrondes.

foto's: Ben Jacobs

In Kattenbroek en aan het Arendsnest hebben wij in Edegem nog wel wat amfibieën. Met 826 waren ze er in het voorjaar van 2014.

Help ze mee te overleven:

- rij extra voorzichtig na zonsondergang. Tracht te stoppen voor overstekende dieren.
- heb je een tuinvijvertje, wij geven graag nuttige tips om dit amfibievriendelijk te maken.
- wil je graag mee komen helpen bij de paddenoverzetactie of het plaatsen van de paddenschermen, neem contact op met Kris Vos, KrisV@skynet.be of
- ben je leerkracht in Edegem en wil je graag met je klas een infomoment rond deze nuttige dieren, neem contact op met de milieudienst in Edegem. Wij richten onze activiteit vooral op 10-jarigen.

Kris Vos

't Kot was bijna te klein ...

... om alle enthousiastelingen te verwelkomen op zondag 9 november, de dag dat we op Groen Neerland een open werkdag organiseerden. Op het programma: hooien, snoeien en wilgenopslag verwijderen. Dertig dapperen gingen aan de slag. Het was een mooi schouwspel, mensen die samen werken in en aan natuur, onder een stralend blauwe hemel. Wandelaars bleven geïnteresseerd kijken en zagen dankzij het spandoek (de dag zelf geplaatst) wie er hier aan het werk was.

Het bijeenharken van het maaisel gebeurde eerder conventioneel, bij de afvoer daarentegen werd een waaier van methodes gedemonstreerd.

Vooral de Breugeliaanse stijl was opmerkelijk.

Er was ook een jongeman die van aanpakken wist!

Tot slot enkele actiefoto's van het snoeiwerk, een eerste knot van een rij wilgen die we enkele jaren geleden hadden aangeplant.

En nu iets helemaal anders. Leden van Zuidrand werken niet alleen in de natuur!

Bijgaande foto toont enkele bekende gezichten. Ze zijn tevreden, lachen en zijn ook een beetje trots.

Waarom?

Dat is de vraag waarop we graag een antwoord zouden krijgen.

Een hint: de foto werd genomen op zaterdagavond 15 november.

Met een juist antwoord verdien je een werkabonnement, naar keuze op Fort7 of op Groen Neerland.

Rudi Leemans (rudolf.leemans@telenet.be)

Fort 7 nieuws

De zomer is voorbij en de herfst reeds flink gevorderd dus tijd om even enkele natuurfenomenen op het fort te bespreken.

Begin september werd op de Dasweg een open gekrabd wespennest aangetroffen. Lege raten en resten van het buitenste gedeelte van het kunstig vervaardigde nest lagen aan de voet van de helling. Wespen maken een nest door fragmenten af te knagen van allerlei takken en palen. Het resultaat is een fraai nest met raten om er de eieren in af te zetten. De buitenkant bestaat uit schelpvormige gedeeltes en de raten lijken op deze van bijen.

De Wespendif is een roofvogel die overwintert in Afrika en in de zomer naar Europa komt. Eén van de elementen uit zijn voedselpakket zijn namelijk larven van wespen. Het zal deze roofvogel wel wat geduld vragen om de meestal goed verborgen nesten van wespen op te sporen vooraleer hij/zij zich kan tegoed doen aan de voedzame wespelarven. Toch straf dat wij het nest slechts vonden nadat het was opengemaakt door de Wespendif!

Half september stond op de stam van een eik weer een mooi exemplaar van de Biefstukzwam. Elk jaar kijken we uit naar het verschijnen van deze paddenstoel. Op het fort weten we slechts één exemplaar staan.

Op 20 september werd een Grote gele kwikstaart gespot aan de oever van het vestingwater. Bij nadering vloog dit exemplaar met zijn kenmerkende sierlijke vlucht naar een in het water liggende boomstam.

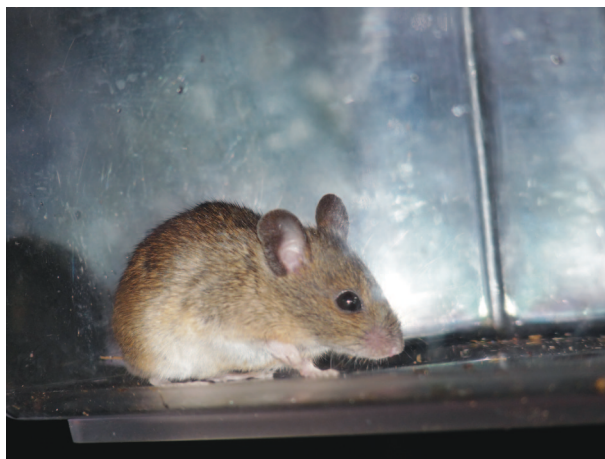
Op 22 oktober verbleef een groep van 9 Aalscholvers op het fort. Dit is zowat de grootste compacte groep die we hier opmerkten!

Vermoedelijk heb je al ooit de Steenbreekvaren gezien in de Ardennen. Welnu in een van de bouwvallige hangars is er groot gat in het dak tegen een muur. De regen loopt van deze muur af en daarop staan talloze exemplaren van deze sierlijke varensoort.

Door enkele leden van de zoogdierwerkgroep werd een onderzoek gedaan naar de muizenpopulatie. Bosmuis, Spitsmuis en Rosse woelmuis blijken voor te komen op het reservaat.

foto's: Eddie Schild

Door het uitzonderlijk

warme weer vlogen op 1 november nog een aantal Heidelibellen spec. rond evenals vlinders o.a. het Bont zandogje.

Op dezelfde dag werd onze amfibieënpoel nog ietsje uitgebreid. Deze bescheiden poel, evenals de bijhorende rietkraag, is een plek op het fort waar regelmatig iets te beleven valt. Er zijn 3 kijkpunten gemaakt zodat men deze plek van verschillende kanten kan bekijken.

Tenslotte werd in de zomer een opruimactie gehouden van oude metalen die gevonden werden op het fort en aangebracht door medewerkers. De opbrengst komt de werking van onze afdeling ten goede.

Benieuwd of we weer een zachte winter tegemoet gaan!

Bodemverbeteraar

Op fort 7 beschikken we nog over een hoeveelheid volledig gecomposteerd verhakseld hout.

Dit materiaal kan afgehaald worden na afspraak via e-mail naar arthurwuyts@telenet.be.

Vermeld in uw vraag wel uw telefoon-/GSM nummer.

Een kleine vrijwillige bijdrage voor Natuurpunt is welkom.

Naar een landschapspark voor De Boshoeek-Lauwerijkbeekvallei

(artikel in samenwerking met Natuurpunt Land Van Reyen)

Op de grens van Hove, Lint en Boechout ligt er nog een prachtige open ruimte met veel landbouw, weinig verkeer en nog heel wat natuurwaarden. Het misschien meest bekende gebied in de Boshoeek is het Uilenbos en aansluitende Bos van Moretus. Het ganse gebied is echter veel groter en ligt ongeveer gekneld tussen de Lintsesteenweg (verbinding Hove, Lint), de Duffelsesteenweg (Lier-Lint), de spoorlijn Boechout-Lier en de zuidelijke kant van de kern van Boechout. Enkele honderden hectaren relatief kleinschalig landschap met verscheidene interessante bosstructuren. Het gebied is qua natuurwaarden bijzonder waardevol met bronbossen en veel voorjaarsflora. Het herbergt tevens een grote populatie reeën die hier hun rust voedings- en voortplantingsgebied vinden vanwaaruit zij zich in alle windrichtingen verspreiden. Op het grondgebied van Hove staat er nog een oude geklasserde boerderij (Gasthuishoeve) waar er een belangrijke populatie Boerenzwaluw voorkomt. Kortom, een te bewaren zone.

Maar het gebied is ook bedreigd. Het OCMW van Antwerpen is eigenaar van grote delen van het gebied, waaronder het Uilenbos en heel wat landbouwterreinen waaronder ook de geklasseerde Ganzenhoeve, en wil deze in de vitrine zetten. Maar ook de intensivering van de landbouw vormt een bedreiging en dreigt het gebied om te zetten in één groot maisveld en een maximale bemestingsdruk...

Een gezamenlijk project

De Natuurpunt afdelingen actief in dit gebied (Natuurpunt Oude Spoorweg, Natuurpunt Zuidrand, Land van Reyen en Natuurpunt Wielewaal-Lier) zetten daarom hun schouders onder een gezamenlijk project om het gebied te laten evolueren naar een landschapspark-Boshoeek-Lauwerijkbeekvallei met aandacht voor natuur, een evenwichtige landbouw en recreatie. Het project past tevens in één van de hoofddoelstellingen van het door de provincie en lokale gemeenten opgezette "Landschapspark Zuidrand" (zie kaderstuk hierna) die ook tot doelstelling heeft de open ruimte ten zuiden van Antwerpen te vrijwaren. Natuurpunt heeft daarom aangeboden om faciliterend op te treden bij dit project.

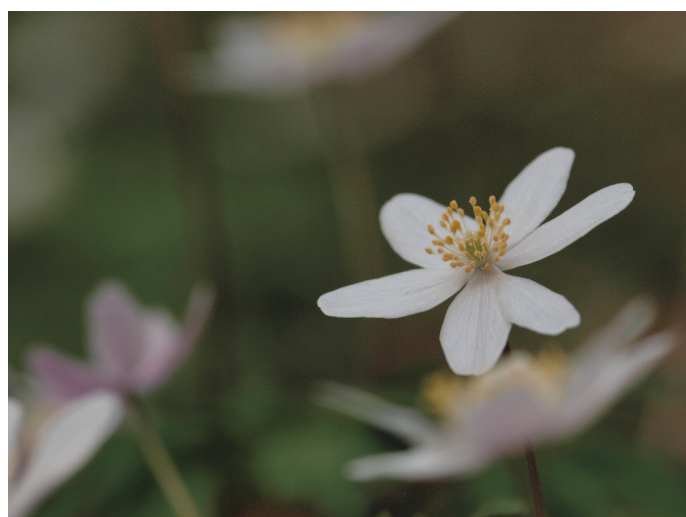

Natuurpunt wenst de open ruimte te bewaren in evenwicht met de aanwezige landbouw. Een aanéengesloten groen- en natuurgebied scheppen met onder meer de oude loofbossen in Hove, Boechout, Lint, Lier en Duffel, is de hoofddoelstelling van dit project. Deze bossen zijn trouwens beschermd en zijn ecologisch zeer waardevol. De Boutersembeek-Lauwerijkbeek-Lachenenbeek en haar kleine zijbeekjes meanderen door zeer oude en unieke loofbossen en langs pareltjes van natte graslanden en moerasgebieden. Het gebied is uitermate belangrijk voor een groot aantal zeldzame plantensoorten die typisch voorkomen in erg oude 'Ferraris'-bossen zoals Bosanemoon, Meiklokje, Sneeuwlokje, Aronskelk, Bosgeelster, Eenbes, enz ... In en tussen deze bossen vinden we ook kenmerkende dieren zoals Ree, Vos, Bunzing, Buizerd, Havik, Bosuil, Kerkuil, Steenuil, vijf spechtsoorten, foeragerende ooievaars, Zwartkopmeeuwen, minstens zes soorten amfibieën, enz ...

Natuurpunt wil een keten van hoogwaardige natuurgebieden en natuurverbindingen veiligstellen vanaf de Beekhoek in Lint, over het Uilenbos in Hove, het domein van Moretus (Hove-Boechout), de Melkkuip (Boechout), de bossen in de Boechoutse Boshoeek en het Babelkroonbos aan Hoog-Lachenen in Lier, tot aan de beemden langsheen de Nete in Duffel. Dit vereist natuurlijk een gezamenlijke aanpak over de grenzen van de Natuurpuntafdelingen heen. Vandaar dat de verschillende Natuurpuntafdelingen de handen samen uit de mouwen willen steken en elkander ondersteunen. De huidige landbouw kan in de streek natuurlijk zijn rol tot bewaker van de open ruimte blijven spelen al zullen we ze uitnodigen om na te gaan hoe we de ruilverkaveling en toename van de maisteelt een halt kunnen toeroepen om zo de landschappelijke, recreatieve en natuurwaarde van het gebied op een gezamenlijke en gebalanceerde wijze te behouden. Natuurpunt wil voor deze zone ook aandacht vragen voor bestaande trage wegen en waar mogelijk terug openstellen of nieuwe wandelwegen aanleggen, zodat iedereen kan genieten van een uniek stuk natuur dicht in de buurt.

Focus op de bossen en de open ruimte

Natuurpunt Wielewaal (Lier) heeft met het Babelkroonbos reeds een bosgebied in beheer (Lier) Dit en de overige bossen in deze zone behoeven, zeker via de Europese verplichtingen, dringend kwaliteitsvol beheer om het behoud te verzekeren. Natuurpunt wil een keten van hoogwaardige natuurgebieden en natuurverbindingen veiligstellen vanaf de Beekhoek in Lint, over het Uilenbos in Hove, het domein van Moretus (Hove-Boechout), de Melkkuip (Boechout), de bossen in de Boechoutse Boshoeek en het Babelkroonbos aan Hoog-Lachenen in Lier, tot aan de beemden langsheen de Nete in Duffel. Dit vereist natuurlijk een gezamenlijke aanpak over de grenzen van de Natuurpuntafdelingen heen. Vandaar dat de verschillende Natuurpuntafdelingen de handen samen uit de mouwen willen steken en elkander ondersteunen. De huidige landbouw kan in de streek natuurlijk zijn rol tot bewaker van de open ruimte blijven spelen al zullen we ze uitnodigen om na te gaan hoe we de ruilverkaveling en toename van de maisteelt een halt kunnen toeroepen om zo de landschappelijke, recreatieve en natuurwaarde van het gebied op een gezamenlijke en gebalanceerde wijze te behouden. Natuurpunt wil voor deze zone ook aandacht vragen voor bestaande trage wegen en waar mogelijk terug openstellen of nieuwe wandelwegen aanleggen, zodat iedereen kan genieten van een uniek stuk natuur dicht in de buurt.

Natuurpunt wil voor deze zone ook aandacht vragen voor bestaande trage wegen en waar mogelijk terug openstellen of nieuwe wandelwegen aanleggen, zodat iedereen kan genieten van een uniek stuk natuur dicht in de buurt.

Hou het Boshoeckproject zeker en vast in de gaten !

In het volgende rAntGroennummer lees je vast en zeker meer over dit fascinerende project in onze afdeling en starten we samen met de buurafdelingen een steunfonds op. Op de LAV (zie blz 14 kom je alvast meer te weten).

Kaderstukje: het Landschapspark Zuidrand

Natuur en landschap in de Antwerpse Zuidrand

Ten zuiden van Antwerpen, maken de gemeenten Aartselaar, Boechout, Borsbeek, Edegem, Hemiksem, Hove, Kontich, Lint, Mortsel en district Wilrijk deel uit van het Landschapspark Zuidrand.

De open ruimte in de zuidrand wordt getypeerd door beekvalleien, kasteeldomeinen en hoeves die een rijk verleden herbergen. De provincie Antwerpen is, samen met 9 gemeenten, de Vlaamse overheid en verenigingen gestart met een landschapswerking die de gemeentegrenzen overstijgt.

Bedoeling van deze samenwerking is om de open ruimte in de Zuidrand te bewaren, op te waarderen en te verbinden zodat bewoners er kunnen van genieten. De levenskwaliteit ten zuiden van Antwerpen zal er aanzienlijk door verbeteren. Samen maken we werk van meer en betere 'Beleefbare open Ruimte in de Antwerpse Zuidrand'.

Er wordt gewerkt rond de thema's milieu, natuur en landschap, landbouw, onroerend erfgoed, recreatie en toerisme. Op de onderstaande website van het Landschapspark tref je een mooi filmpje aan over de thema's waar het Landschapspark Zuidrand aan werkt onder het moto 'Beleefbare open ruimte in de Antwerpse Zuidrand'.

(<http://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/samenwerkingsverbanden/landschapspark-zuidrand.html>)

Voor meer informatie kan je terecht bij Sabine Caremans, projectcoördinator Landschapspark Zuidrand,

E-mail: sabine.caremans@provincieantwerpen.be ☎ 03/240 57 71

Bomen van bij ons

Eva Suls

voor onze jonge lezers

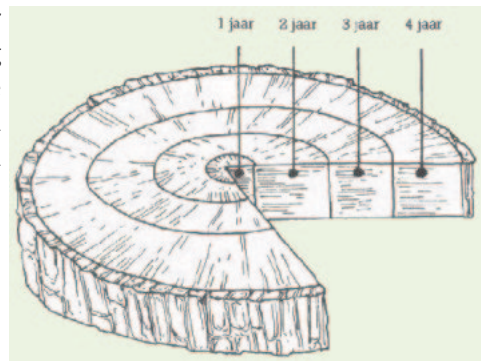
De boom verschilt van alle andere planten. Hij bestaat uit hout, dat elk jaar bijgroeit. Zolang de boom leeft, groeit hij. Elk jaar maakt hij een nieuwe laag hout, dat wordt een jaarring genoemd. Elk jaar tijdens de lente zwellen de knoppen die in de herfst werden gevormd. Hieruit ontstaan nieuwe twijgen en ook de wortels blijven groeien en verdikken. Ze wroeten zich door een nieuwe laag aarde.

Er zijn planten die slechts één of twee jaar leven en die maken geen hout.

Elke plant heeft een levensritme, een eigen cyclus, je kent het vallen van de bladeren in de herfst, dat gebeurt vroeg bij de berk en laat bij de es. Bepaalde bomen zijn altijd groen. Dat komt doordat de bladeren verscheidene jaren aan de boom blijven, maar ook deze bladeren zullen uiteindelijk bruin worden en afvallen. Vandaar die dikke laag bruine naalden onder de dennenbomen. Enkele soorten bomen krijgen bruine bladeren in de herfst, maar werpen die pas af in de lente. Kijk maar naar de beukhagen in de tuin.

Ook in de stad staan er veel bomen. Kijk maar eens om je heen, in je eigen tuin of in het stadspark. Ook langs de weg naar school of het werk zie je bomen en hagen staan. Je ziet ze overal en altijd, ze maken deel uit van je leven, maar dan ken je vaak hun naam niet. Nochtans is het ook nodig dat je de bomen bij hun naam kan noemen.

Er bestaan veel verschillende soorten bomen, iedere boom heeft zijn eigen kenmerken zodat je ze uit elkaar kan houden, net zoals je honden of katten kan uit elkaar houden.

Beuk

Je kunt het onderscheid maken aan de hand van de bloemen, de vruchten, de bladeren en de korst van de bomen.

Andere kenmerken zijn merkwaardig: één van de verbazendste kenmerken is bijvoorbeeld de hoogte die sommige bomen kunnen bereiken. Je hebt zeker al horen spreken over de Sequoia in Californië en over de Eucalyptus van Australië die soms meer dan 100m hoog zijn. Zo hoog als de toren van een kathedraal. Andere soorten worden heel dik. Zo is er de moerascypres van Tule in Mexico waarvan de stam 42 m cirkelomtrek heeft, stel je voor: er kunnen 40 kinderen met gespreide armen rond de stam van de boom staan.

Dan bestaan er ook heel kleine boompjes, zoals de dwergberken in Lapland die nooit hoger worden dan een tiental cm.

Men kan ook nog op andere manieren een onderscheid maken: bepaalde bomen vertakken zich onderaan. Dat zijn struiken of heesters, zoals de hazelaar.

Sommige soorten vertakken zich sterk en hebben een bolvormige kruin (zoals bijvoorbeeld de beuk), terwijl andere slechts één enkele stam hebben (de sparren bijvoorbeeld).

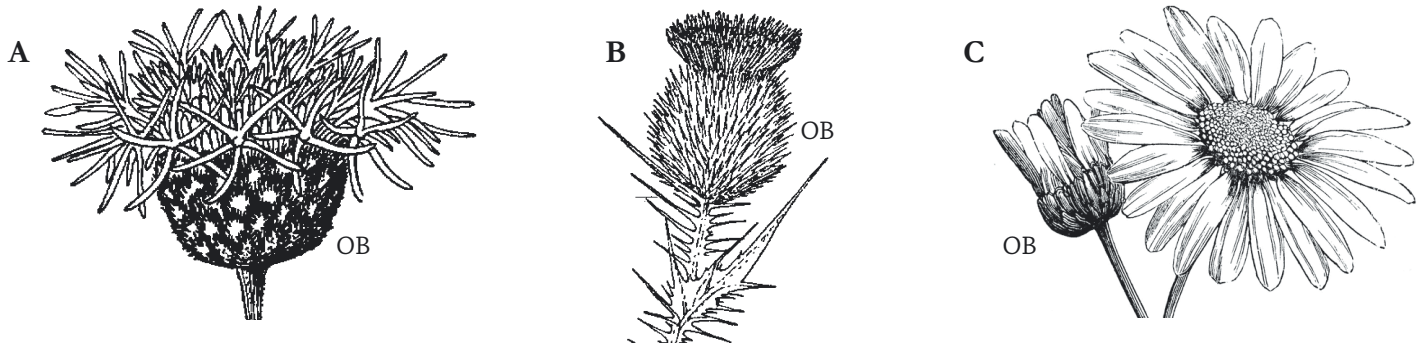
Zelfs binnen één soort kan men nog vaak onderscheid maken tussen de bomen. Net zoals men bij de mens verschillen aantreft. Zo kan men vaststellen dat eiken van éénzelfde soort een ander vorm van kruin hebben, een andere stam, een andere bladkleur of - vorm hebben. Ze hebben soms ook een andere groeisnelheid, een andere weerstand tegen ziekten. Twee bomen behoren slechts tot dezelfde soort indien ze zich met elkaar kunnen voortplanten.

De composietenfamilie (Asteraceae)

Herman Snoeck

De Composietenfamilie is de tweede grootste plantenfamilie op aarde, met geschat rond de 31 000 soorten. Enkel de Orchideeënfamilie is groter. In de 'Flora van België... (Lambinon et al.)' worden een 200-tal soorten composieten voorgesteld. In onze streken zijn het allemaal kruiden, soms met melksap.

Een composiet is te herkennen aan de bloeiwijze: een **hoofdje** (= meerdere bloempjes die op een gemeenschappelijke bloembodem staan) dat ook **korfje** wordt genoemd omdat het hoofdje omgeven is door een of meer rijen omwindselblaadjes (= schutblaadjes OB).

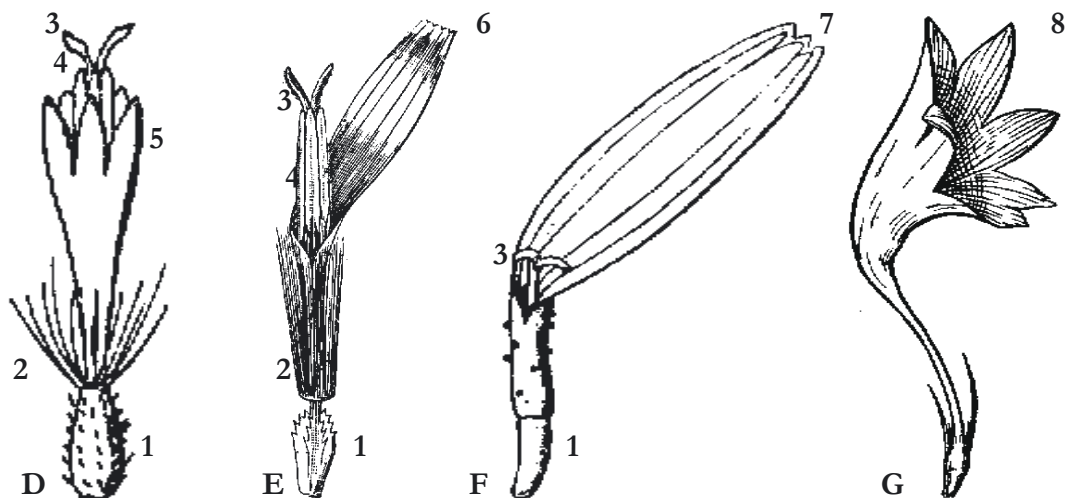
Een hoofdje kan gevormd zijn uit 1 of 2 verschillende types bloempjes: **buisbloemen; straalbloemen; lintbloemen; stralende randbloemen.**

Kenmerken van een buisbloem (D): onderstandig vruchtbeginsel (1), in plaats van een kelk een pappus (2) (= kring van schubjes, stekeltjes of haren; ontbreekt zelden), een buisvormig vergroeide kroon met 5 slippen (5) (soms maar 4), 1 stijl met twee (soms 1) stempels (3), 5 meeldraden met vrije helmraden maar aaneenklevende helmknoppen (**samenhelmig**) (4).

Uitzonderingen: de buisbloempjes van het Groot hoefblad zijn eenslachtig (of vrouwelijk of mannelijk). Bij de bloemen van de geslachten ambrosia en stekelnoot kleven de helmknoppen niet samen.

Kenmerken van een lintbloem (E): onderstandig vruchtbeginsel (1), **pappus** (2), 5 lintvormig vergroeide kroonbladeren (5 puntjes) (6), 1 stijl met twee stempels (3), 5 meeldraden met vrije helmraden en samenhelmige helmknoppen (4).

Uitzondering: in Vlaanderen en Nederland bestaan de korfjes van Paardenbloem en Havikskruid sp. enkel uit vrouwelijke lintbloemen. Toch vormen die vruchtjes, zonder bestuiving en dus ook zonder bevruchting. Dit verschijnsel heet **apomixis**.

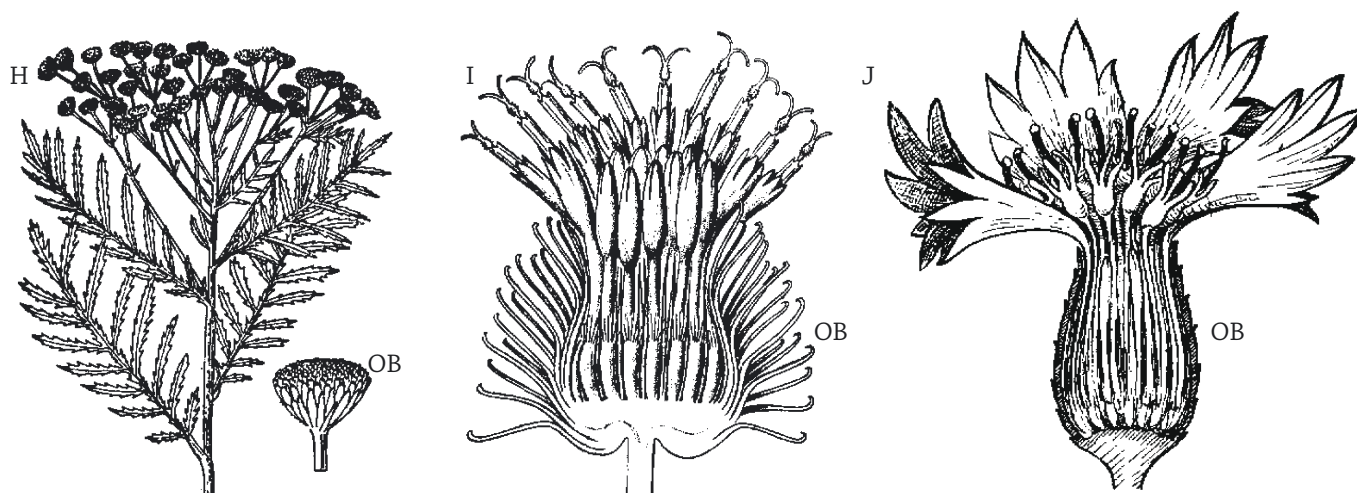
Kenmerken van een straalbloem (F): onderstandig vruchtbeginsel (1), soms een pappus, 3 lintvormig vergroeide kroonbladeren (3 puntjes) (7), enkel 1 stijl met twee stempels (soms geen stijl) (3).

Kenmerken van een stralende randbloem (= lokbloem) (G): vergroeide kroon met meestal 4 grote vrije slippen en vaak nog wat kleinere (8), steriel.

Er zijn verschillende types van hoofdjes.

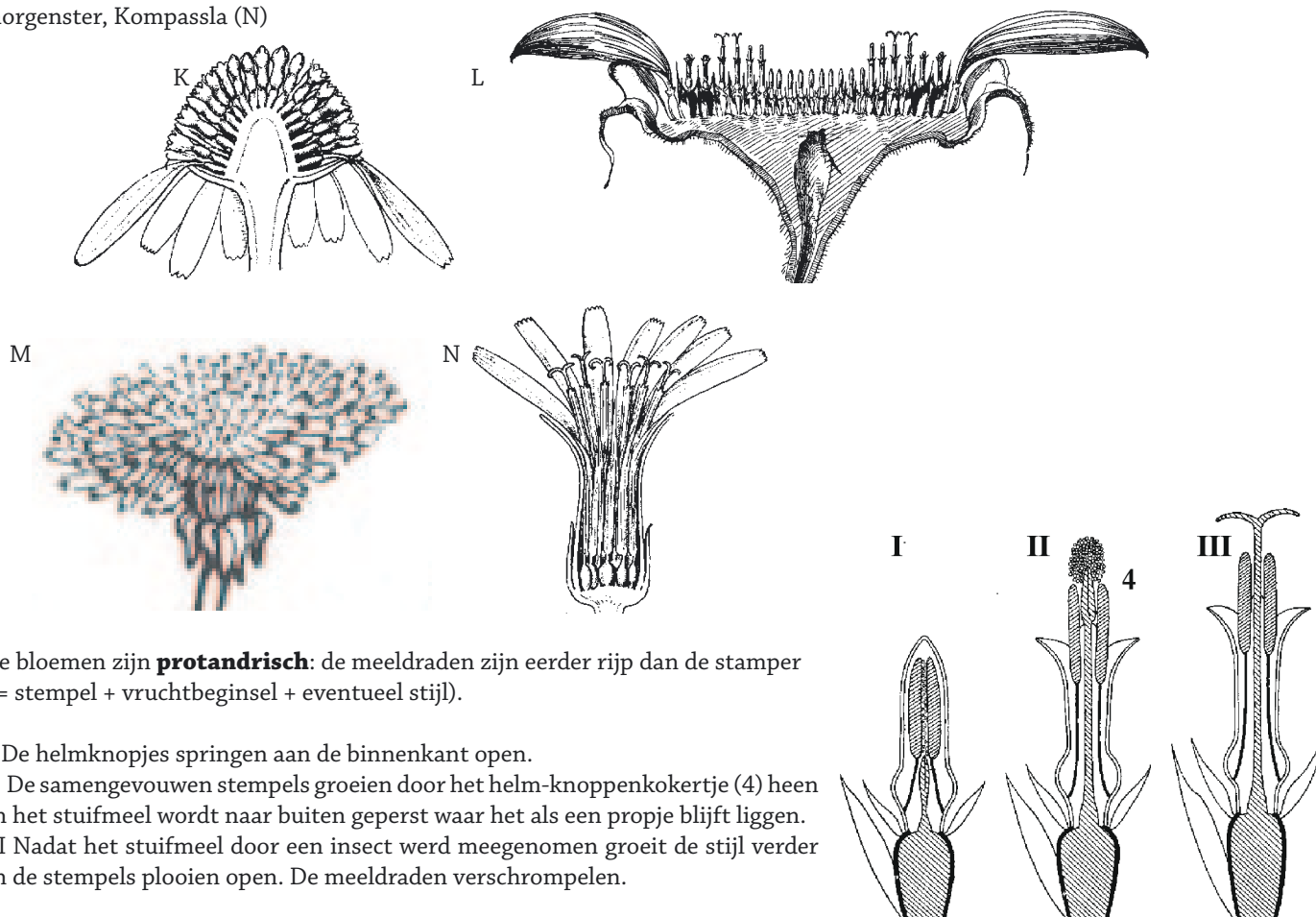
Composieten met enkel buisbloemen: Knoopkruid, Boerenwormkruid (H), Alsem, Distel sp. (B), Klit sp. (I), Koninginnenkruid (O), Groot hoefblad.

Composieten met buisbloemen en stralende randbloemen: Korenbloem (J), Grote centaurie (A)

Composieten met buisbloemen en straalbloemen: Klein hoefblad, Duizendblad (P), Madeliefje (C), Margriet, Gele ganzenbloem, Tandzaad, Kamille sp. (K), veel soorten Kruiskruid sp., Guldenroede sp., Edelweiss, Goudsbloem, Aster sp., Chrysant, Heelblaadjes, Zonnebloem (L).

Composieten met enkel lintbloemen: Paardenbloem (M), Havikskruid sp., Herfstleeuwentand, Streepzaad, Melkdistel, Gele morgenster, Kompassla (N)

De bloemen zijn **protandrisch**: de meeldraden zijn eerder rijp dan de stamper (= stempel + vruchtbeginsel + eventueel stijl).

I De helmknopjes springen aan de binnenkant open.

II De samengevouwen stempels groeien door het helm-knoppenkokertje (4) heen en het stuifmeel wordt naar buiten geperst waar het als een propje blijft liggen.

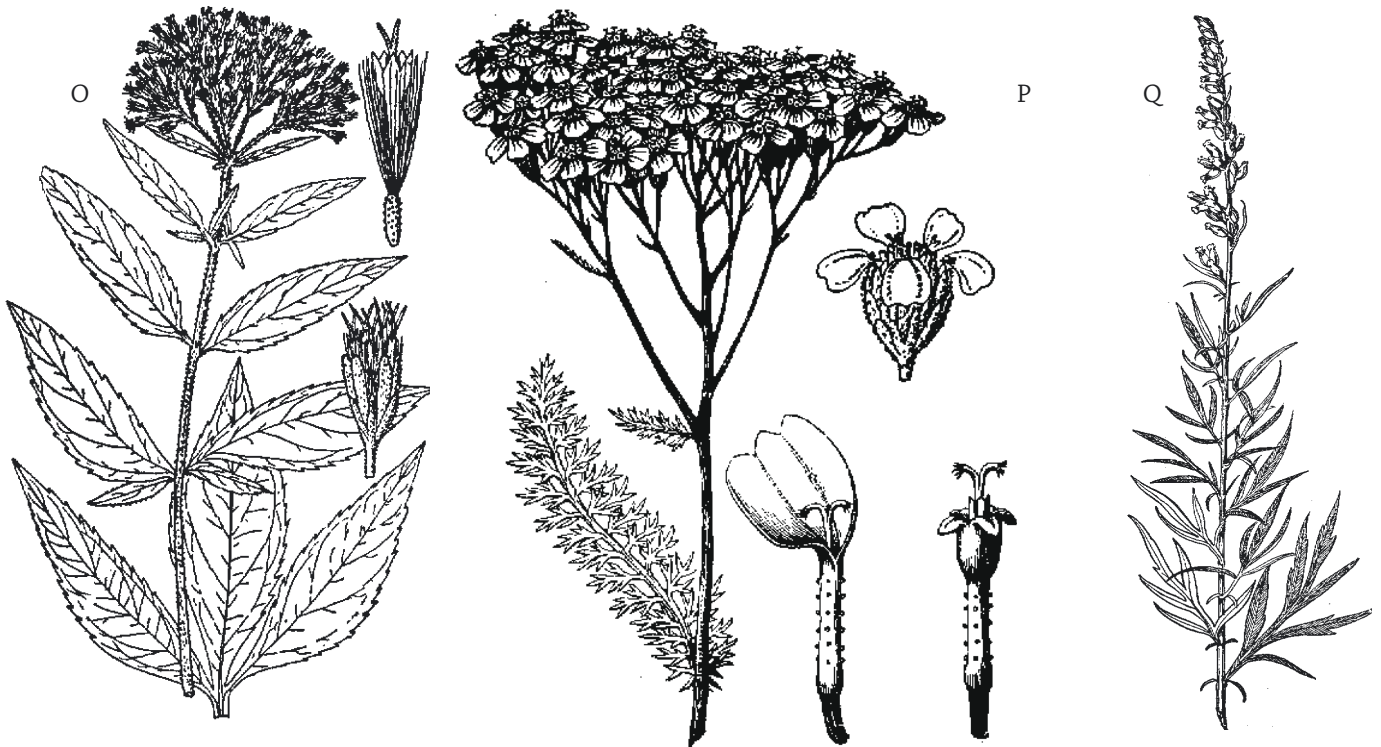
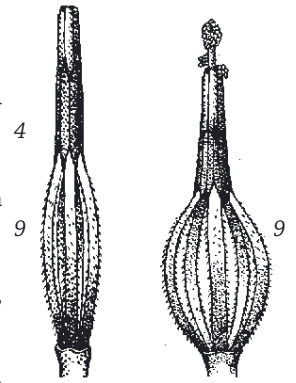
III Nadat het stuifmeel door een insect werd meegenomen groeit de stijl verder en de stempels plooiën open. De meeldraden verschrompelen.

(Bij de korenbloem en de distels verkorten de helmraden (9) bij aanraking door een insect en het stuifmeel wordt dan door de stempels naar de top geduwd.)

De composieten worden meestal bestoven door bijen, hommels en vlinders (distels). Sommige zijn echter windbloeiërs, o.m. Bijvoet (Q).

Na de bevruchting groeit het vruchtbeginsel uit tot een **dopvrucht** (= vrucht met soepele vruchtwand, binnenin niet vergroeid met de zaadhuid bv. zonnebloem'pit').

Sommige composieten zijn op het eerste gezicht niet als dusdanig te herkennen omdat de korfjes vrij klein zijn. Enkele voorbeelden: Koninginnenkruid (O), Duizendblad (P), Bijvoet (Q).

Koninginnenkruid: elk hoofdje bestaat slechts uit een vijftal buisbloempjes, de hoofdjes vormen samen een schermvormige pluim.
 Duizendblad: lijkt oppervlakkig op een schermbloem maar de zijtakjes ontspringen niet uit dezelfde knoop. Elk 'bloempje' is echter een hoofdje met meestal 5 straalbloemen en een 'hartje' van buisbloempjes.

Bijvoet: de kleine bloemhoofdjes bestaan uit buitenste vrouwelijke buisbloempjes en binnenste tweeslachtige buisbloempjes.

Composieten in de keuken

Bladeren: andijvie, witloof, sla, molsla, dragon.

Bloemkorfje: artisjok, kamille

Penwortel: schorseneer, cichorei.

Stengelknol: aardpeer (topinamboer)

Zomerwandeling in Averbode**Bos en Heide****31/8/2014 - 22 dlms****Gids: Nicole Boussemaere****Leiding: Lucy de Nave****Verslag: Tuur Wuyts**

Deze uitstap verliep bijna geheel volgens de wet van Murphy maar dit is een verhaal apart. Uiteindelijk vertrokken we met enige vertraging aan taverne Den Eik voor een wandeling deels door bos, deels langs nieuwe heideterreinen die ontstonden na het vellen van vrij monotone naaldhoutbestanden.

Boven deze open vlakte vertoonden 2 Buizerds hun cirkelende zweefvlucht en op een kruispunt van bospaden hoorden we even de kenmerkende roep van de Zwarte specht.

Dank zij de speurzin van Nicole werden een 3-tal exemplaren van de Liggende vleugeltjesbloem gevonden. Deze plant heeft onopvallende blauwe bloempjes. Een eind verder toonde onze gids de niet algemene varensoort Dubbelloof. Andere te vermelden planten waren Heggedoornzaad (een schermbloemige) en IJzerhard. Johan, één van de deelnemers, wist met zijn groot vlindernet een Paardenbijter te verschalken. Deze libel die in de nazomer rondvliegt werd getoond aan de groep en alle details werden duidelijk toegelicht. Vooraleer het insect terug wegvloog trilde het onophoudelijk met z'n vleugels om de vliegspieren op te warmen. Hetzelfde scenario herhaalde zich met een Bruinrode heidelibel. Gezien het vochtige weer van de voorbije weken vonden we Parel- en Panteramaniet en o.a. ook Zwavelzwam.

Op het einde van de wandeling zagen we in de verte mooi de ommuurde abdij van Averbode liggen op een enigszins golvend landschap. Wetenswaardig is dat de draai-poort aan de ingang van de abdij op het kruispunt ligt van de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg.

Na de wandeling werd nog een tijd verpoost in de tuin van de voormelde taverne. Spijtig genoeg werd één van de deelnemers hier venijnig gestoken op haar lip door een wesp. Nicole en Lucy, het was een uitstap met verwickelingen maar toch hebben we ervan genoten. Dank u!

Najaarstrek Westkapelle & omgeving**5/10/14 - 14 dlmm****Leiding: Rudy Vansevenant****Gids: Rudy Van Cleuvenbergen****Verslag: Tuur Wuyts**

Zondagochtend vertrokken 14 enthousiastelingen richting Walcheren in de hoop er te genieten van zeevogel trek.

Onze eerste stopplaats bevond zich aan de trektelpost op de zeedijk van Westkapelle, waar nog 8 ARDEA-waarnemers ons opwachtten; zij zouden ons vergezellen tot na de middagpauze. Er waaide een frisse bries (weliswaar niet helemaal uit de juiste richting) en de lucht was helder maar van trek viel er niet veel te bespeuren. Ver boven zee passeerden enkele zee-eenden en groepjes Rot- en Brandganzen vlogen zuidwestwaarts. Een adulte Jan-van-Gent scheerde over de golven en 4 juvenielen showden hun duikkunst. Enkele alken en zeekoeten ijlden met snelle vleugelslag naar andere oorden. Ook Grote sterns lieten zich mooi zien en enkelen onder ons kregen Oeverpiepers en een Kleine jager in beeld.

We keerden de zeedijk de rug toe en begaven ons naar het achterliggende Noordervroon. Hier was er heel wat activiteit van Kievit, Pijlstaart, Kempphaan en meer van dat fraais. Een juveniele Lepelaar liet zich van dichtbij fotograferen. De aanwezige fotografen hadden echter vooral oog voor een Vuurgoudhaantje dat zich in het struikgewas ophield; op de akkers zat een Slechtvalk.

Na een lekkere kop koffie en in het plaatselijke museum was het tijd voor het namiddagprogramma.

We gingen richting Vrouwenpolder, meer bepaald naar natuurgebied Oranjezon. Dit voormalig drinkwaterwinningsgebied is herschapen in een natuurpareltje met heel afwisselend landschap waar men verschillende wandelingen kan maken. Wij kozen voor de mooie duinenroute: de perfecte habitat voor Roodborsttapuit en Graspieper stelden we vast. Hier pleisterden ook vele duizenden Spreeuwen die ons lieten genieten van prachtige vluchten in formatie. We vonden er verder Glad pazelzaad, Parnassia, Bitterling en enkele forse Knolparasolzwammen; de Blauwvleugelsprinkhaan toonde fier zijn kleurenpracht en op het einde lieten enkele Damherten zich bewonderen.

Het laatste gedeelte van de goedgevulde dag bracht ons naar de inlagen van Noord Beveland.

Vanuit de kijkhut bij de Keihoogte observeerden we Wintertaling, Slobeend, Dodaars, enkele prachtige Watersnippen en een Waterral. Bij het Bokkegat zat vooral Watersnip, Kempphaan en Zwarte ruit. We zagen er ook enkele van de eerste Kolganzen van het seizoen.

We sloten de dag af met twee Sneeuwganzen en in het licht van de laagstaande zon wierpen we een laatste blik op enkele steltlopertjes op een strandje.

Wandeling Uilenbos te Hove**12/10/2014 - 35 dlmm****Gids: Wim Van Deynze****Leiding: Hugo Waeterschoot****Verslag: Hugo Waeterschoot**

De zon priemde lekker in onze ogen en warmde ons heerlijk op toen we vertrokken vanuit de vertrekplaats aan het waterzuiveringsstation. Het is opmerkelijk hoe dit afgesloten terrein een zekere "magie" uitstraalt want zoals ieder jaar komen er heel wat Hovense Natuurpuntleden en lokale geïnteresseerde burgers op deze wandeling af om dit ietwat verborgen, niet toegankelijke bos te ontdekken. Zo ook vandaag. Met zijn 35-en waren we die morgen, minstens 25 vanuit de onmiddellijke omgeving; verrassend want amper een dag na een ware (regen)zondvloed. Gezien het de week van het bos was hadden we vandaag vooral aandacht voor het bomenbestand en de boslevensgemeenschap. Machtige Moereseiken, inlandse eiken en Beuken sieren de drogere delen van het Uilenbos. Vele reeds 100 jaar oud, rustiek en majestueus. Het vochtigere broekbos ligt slechts enkele meters lager maar is compleet verschillend met Esdoorn, Essen en Els als boomsoorten. Gek hoe dicht deze naast elkaar lagen, enkel een grachtje er tussen en zulk een verschil. De spechten evenal de Boomklevers waren vocaal actief vandaag, vermoedelijk opgejut door de herfstse zonnestrallen. Van de passerende Havik en Gele kwik zagen we slechts een glimp. Beide soorten bevestigden de avifaunawaarde van het gebied. Halverwege konden we twee duidelijke rustplaatsen van reeën bekijken, waarbij Wim, honderduit, de levenswijze van deze opmerkelijke diersoort beschreef. Aan het enthousiasme te zien zijn we er zeker van dat einde maart volgend jaar vele bezoekers zullen terugkeren om het Uilenbos ook in zijn voorjaarsjasje te kunnen bewonderen.

Wandeling op het noordelijk eiland**26/10/2014 - 35 dlmm****Gids: Wim Roelant****Leiding: Tuur Wuyts****Verslag: Wim Vandeweyer**

Om 13.55 u. stipt vertrokken we met een kleine 30 personen naar het noordelijk eiland. Na een wegomlegging te hebben gevolgd die ongelooflijk goed was aangeduid (één pijl naar rechts en daarna was het "tirez votre plan") kwamen we op tijd aan het vertrekpunt van de boot. Blijkbaar hadden er die dag nog enkele tientallen mensen het idee om daar te gaan wandelen want we moesten onze auto redelijk ver in de straat parkeren). Toen we de overkant hadden bereikt kregen we al direct een Grote zilverreiger in het vizier. Ook de Torenavalk alsook de IJsvogel kwamen even goede dag zeggen. Op de tweede plas zagen we dan weer

verschillende Bergeenden, een koppel Wintertalingen en een Dodaars. Ook werd het Baardmannetje gehoord, maar jammer genoeg liet hij zich niet zien. Een beetje verder stonden dan weer enkele mooie Vliegenzwammen en stonden er enkele Kieviten ons op te wachten. Tussen de Kieviten zat ook een juveniele Bonte strandloper. Verder zagen we nog een mooie Pijlstaart en 8 Sijsjes en liet ook een late Tjiftjaf van zich horen. Er werd ook nog Cetti's Zanger gehoord door Walter. Op de terugweg kon iedereen mooi 2 Kleine zwanen waarnemen en stonden er ook nog enkele mooie Parasolzwammen. De Buizerd zag ten slotte vanuit zijn

pyloon dat alles goed was. Nadat sommigen aan de Gelderse roos hadden geroken, begrepen ze direct waarom de vogels deze bessen pas opeten als er écht niets anders meer is. Om 17 uur keerden we voldaan terug richting Wilrijk.

Tel de vogels in jouw tuin tijdens Het Grote Vogelweekend

*Het is winter en bar koud. Tijd dus om de vogels in onze tuin te helpen met zelfgemaakte vetbollen, lekkere nootjes of een geschilde appel. Zo ben je verzekerd van heel wat vogelgekewetter tijdens **Het Grote Vogelweekend** op 17 en 18 januari. Tel de mezen, mussen en lijsters in je tuin en geef je resultaten online door.*

Van 12 tot 16 januari kunnen ook scholen hun schoolpleinvogels doorgeven via de grote vogeltelling voor scholen. Elke getelde vogel telt!

In 2014 telden meer dan 20000 mensen in meer dan 14000 tuinen meer dan 372000 vogels. Een prachtig resultaat dat we in 2015 minstens willen evenaren. Voor het eerst sinds 2011 is niet de vink, maar de huismus terug de meest getelde vogel in onze Vlaamse tuinen. De vink zakt naar de tweede plek. Een verklaring daarvoor is het uitblijven van een echte winter en het betere noten-najaar van 2013.

Met deze massale tuinvogeltelling schets je samen met duizenden andere tellers een beeld van de vogelrijkdom in onze tuinen en leren hoe we de vogels het beste helpen tijdens deze koude winterdagen.

Surf nu naar www.vogelweekend.be en ontdek hoe je je tuin kan voorbereiden op Het Grote Vogelweekend.

Succes!

Foto's: p. 27 boven: Houtsnip © Rudy Vansevenant
p. 27 onder: Steenloper © Rudy Vansevenant
p. 28 Keep © Rudy Vansevenant & Mycena purpurefusca

Lidmaatschap Natuurpunt: 27 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Vera.Baetens@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

© Rudy Vanseventant

© Rudy Vanseventant

© Rudy Vansevenant

kalender

- 2 januari: nieuwjaarswandeling op Fort 7
- 4 januari: vogelexcursie Zeeland
- 11 januari: namiddagwandeling-groene gordel Kallo
- 17 januari: winteravond over Fort 7
- 17/18 januari: wildwatervogeltellingen
- 25 januari: monumentenwandeling op Fort 7
- * 1 februari: bustocht-Zeeland & Zuid-Holland
- * 7 februari: LAV+Kaas-en wijnavond
- *14 februari: wintervleermuistelling op Fort 7
- 21 februari: winterwandeling op Fort 7
- 28 februari: mossenwandeling op Fort 5
- 8 maart: bosreservaat Coolhem in Puurs
- 14 maart: fietstocht waterwildtellingen
- 22 maart: waterdag !
- 29 maart: voojaarswandeling Uilenbos
- 6 april: lentewandeling op Fort 7
- 11 april: broedvogeltelling Blauwe reigers
- 12 april: voorjaarsflora bos van Zevenbergen
- 19 april: natuurparels Zuiderkempen
- *25 april: vogels in Planckendael

* inschrijven noodzakelijk

**Teksten voor het volgend nummer van
rAntGroen ontvangen we graag
ten laatste op 15 februari.**

